

Heidi Jakkula

Kohtalon omat

Tarinan mahti musiikissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

21.11.2014

Tekijä Otsikko	Heidi Jakkula Kohtalon omat – tarinan mahti musiikissa
Sivumäärä Aika	39 sivua + 3 liitettä 21.11.2014
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto
Ohjaajat	MuT Annu Tuovila MuM Johanna Talasniemi
<p>Liedmusiikki on täynnä tarinoita. Runot ovat innoittaneet liedsäveltäjiä työssään, itseäni ne puolestaan innoittavat laulajana ja esiintyjänä. Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneessä, tarinallisuuteen pohjaavassa konserttikonseptissa yhdistin luovaa käsikirjoittamista muusikon taitoihin. Yksittäisten laulujen sijaan konsertissa esitettyjen sävellysten tekstit punoutuivat toisiinsa kokonaiseksi tarinaksi, joka kertoi kahden sisaruksen elämäntarinat. Kokonaisuutta täydensin vielä valokuvilla, aforismeilla ja pienillä, näyttämöllisillä elementeillä. Lopputuloksena oli konsertti, joka luottaa vahvasti tarinan voimaan musiikissa ja esittelee liedmusiikkia uudella tavalla kuulijoilleen.</p> <p>Opinnäytetyöni kirjallisessa osassa kuvailen lukijalle ”Kohtalon omat – ingenting blir som man tänkt” –konsertin luomisprosessia ja käyttämiäni tapoja uudenlaisen liedkonsertin rakentamisessa. Pohdin myös täyttävätkö omat ideani hyvän taideidean tunnusmerkkejä ja vastaavatko ne liedmusiikin esittämiseksi heitettyihin haasteisiin. Samalla haluan haastaa kollegoja mukaan talkoisiin liedmusiikin aseman nostamiseksi suomalaisen musiikin kentällä. Opinnäytetyöhön kuuluu kirjallisen osan lisäksi myös esityksestä tehty konserttitalenne.</p> <p>Yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena on myös tuoda esille Suomessa suhteellisen vähän esitettävää ruotsalaista laulumusiikkia sekä esitellä ruotsalaisia säveltäjiä.</p>	
Avainsanat	laulumusiikki, konsertti, lied, tarinallisuus, ruotsalainen musiikki, valokuvat, käsikirjoittaminen

Author Title	Heidi Jakkula <i>Destiny's Own – The Power of Story in Music</i>
Number of Pages Date	39 pages + 3 appendices 21 November 2014
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music Pedagogy
Instructors	Annu Tuovila, DMus Johanna Talasniemi, MMus
<p>Art songs are full of stories. Poems have inspired Lieder composers in their work and they also inspire me as a singer and performer. In my final project, I created a new concept for a concert, based on narrative storytelling through lyrics and music. Instead of performing a certain number of individual songs, I wove the lyrics into one story which tells the life stories of two sisters. The performance included photographs chosen for each song, a selection of aphorisms, properties and stage action. The end result was a concert which relies on the power of story in music and presents art song to the audience in a new light.</p> <p>In the written report, I describe the creative process, which resulted in a concert entitled "Kohtalon omat – ingenting blir som man tänkt". I also compare my own ideas to the definition of a good artistic idea and reflect on, whether this concert measures up to the challenges set for performing Lieder in today's Finland. I hope it also encourages fellow musicians to contribute to the improvement of the status of art song in the field of Finnish music. This project consists of a written report and a recording of the concert.</p> <p>It also introduces Swedish songs and composers for Finnish audience since they are relatively rarely performed in Finland.</p>	
Keywords	vocal music, concert, art song, Lieder, narrative, Swedish music, photo, script writing

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lied taidemuotona	2
3	Ruotsalaisesta musiikista	4
3.1	Ruotsalaiset romanssit	4
3.2	Ruotsalaiset säveltäjät	5
3.2.1	Emil Sjögren (1853 – 1918)	5
3.2.2	Wilhelm Peterson-Berger (1867 – 1942)	5
3.2.3	Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)	6
3.2.4	Ture Rangström (1884 – 1947)	7
3.2.5	Lars-Erik Larsson (1908 – 1986)	7
3.2.6	Gunnar de Frumerie (1908 – 1987)	8
4	Uutta luomassa, haasteisiin vastaamassa	8
4.1	Idea ja luovuus taiteessa	9
4.2	Hyvän taideidean tunnusmerkkejä	10
4.3	Haaste on heitetty	11
5	Kohtalon omien rakennuspalikat	11
5.1	Tarinan päähenkilöt: Jungfru Blond ja Jungfru Brunett	13
5.2	Palaset paikoilleen – tarinan eteneminen	14
5.3	Näyttämölliset elementit tarinankerronnan tukena	16
6	Mitä syntyi, kun laulut, tarinat, kuvat ja runot liitettiin yhteen?	17
7	Mitä Kohtalon omista jäi käteen – ammatillista pohdintaa	36
	Lähteet	40
	Liitteet	
	Liite 1. Konsertin ohjelma (laulujen esitysjärjestys)	
	Liite 2. Laulutekstien suomennokset	
	Liite 3. Konserttijuliste	

1 Johdanto

Kautta historian ihmiskunta on rakastanut tarinoita. Niitä on kerrottu nuotioiden ääressä, iltasatuina, kanssaihminen viihdyttämiseksi tai tiedon siirtämiseksi. Hyvä tarinankertoja osaa vangita kuulijansa mielenkiinnon pelkkien sanojen voimalla ja luoda niistä vaikka minkälaisia maailmoja. Rakastan tarinoita itsekkin ja kenties juuri siksi kaikista musiikin muodoista sanat ja sävelet yhdistävä laulu on minulle se kaikkein rakkain ja läheisin. 1800-luvun Saksassa syntyneitä taidemusiikin lajeja, pianosäestyksellistä yksinlaulua, alettiin nimittää Liediksi. Sana on saksaa ja tarkoittaa laulua tai laulelmaa. Vanhan sanonnan mukaan rakkaalla lapsella on monta nimeä ja näin on käynyt myös tässä tapauksessa: Lied, laulu, Art Song, Romanssi, Chanson... - kaikki tarkoittavat pohjimmiltaan samaa: laulajan ja pianistin yhdessä esitettäväksi sävellettyjä lauluja.

Jokainen muutaman minuutin mittainen lied on kuin näytelmä tai tarina tiivistettynä pienoisokoon. Laulun sanat kertovat tarinan tai ainakin osan siitä, mutta paljon on kätkeyty myös musiikkiin, ”rivien väliin”. Lauluissa tarinoiden näyttämöt, tunnelmat ja roolit vaihtuvat huimaa vauhtia ja liedlaulaja saakin käyttää koko ilmaisuskaalaansa navigoidessaan alati muuttuvissa olosuhteissa. Esiintyessäni pyrin tietoisesti rakentamaan palasista isompia kokonaisuuksia, joissa tapahtumat etenevät loogisessa järjestyksessä. Asioilla on syy ja seuraus. Liedkonsertin ohjelmiston suunnittelussa koen haasteelliseksi ja samalla ensiarvoisen tärkeäksi sen, kuinka yksittäisistä, muutaman minuutin mittaisista itsenäisistä teoksista luodaan yhteensopiva kokonaisuus, jolla on punainen lanka alusta loppuun. Tarvitsen siis tarinan.

Olimme pianistini Päivi Nylundin kanssa suunnittelemassa konserttikokonaisuutta lin Lauuviikkojen stipendikonserttia varten kesäksi 2013. Meillä oli paljon yksittäisiä ruotsalaissäveltäjien lauluja odottamassa esittämistä, mutta pelkkä säveltäjien kansallisuus tai konsertin laulujen kieli eivät vielä mielestäni riittäneet kappaleita yhdistäväksi tekijäksi. Eräänä iltana se etsimäni punainen lanka löytyi: entäpä, jos näennäisesti toisistaan irralliset laulut kertoisivatkin tarinan yksien ja samojen ihmisten elämästä? Olisiko mahdollista punoa laulujen tekstit yhdeksi tarinaksi kuviteltujen elämäntapahtumien ympärille?

Tämän idean pohjalta syntyi konserttikokonaisuus ”Kohtalon omat”, joka pyrkii tarjoamaan koskettavan musiikkielämyksen helposti lähestyttävässä ja ymmärrettävässä

muodossa myös niille ihmisille, jotka kokevat klassisen taidelaulun vieraana tai vaikeatajuisena. Punomalla laulut ihan tavallisten ihmisten kohtaloon ja elämänvaiheisiin haluan tuoda musiikin lähemmäs kuulijan omaa kokemusmaailmaa ja asioita, joita tapahtuu ihan oikeasti itselle, läheisille ja tuttaville omassa elämänpiirissä. Konserttikokonaisuutta työstäessä tarinan päähenkilöiksi luomamme sisarukset tuntuivat heräävän henkiin ja kertovan meille musiikin ja tekstien kautta yhä enemmän yksityiskohtia elämästään. Lopussa he olivat jo kuin vanhoja ystäviä vuosien takaa.

Esitystilanteessa pyrimme tekemään oikeutta tarinan käännteille mahdollisuuksien mukaan, mutta tarinasta laulujen takana tuli paljon rikkaampi ja yksityiskohtaisempi kuin pystymme kertomaan. Siitä huolimatta tekemämme taustatyö ei ollut turhaa. Se auttoi meitä esiintyjinä pääsemään syvemmälle musiikkiin ja saamaan omakohtaisemman kontaktin laulujen ytimeen ja siihen, mitä halusimme niiden kautta kertoa. Yksittäiset laulut kytkeytyivät toisiinsa muodostaen suurempia draamallisia kaaria ja loogisesti etenevän kokonaisuuden. Tämä opinnäytetyö kuvaa tarinallisuuteen pohjautuvan lied-konsertin syntyprosessia ideasta toteutukseen. Kirjallisessa osassa perehdytään tarkemmin juonenkäännteisiin ja taustoihin toteutuksen takana, esityksestä tehty tallenne puolestaan avaa elämystä musiikin, kuvien, laulujen käännösten ja esittämisen keinoin. Musiikin voima tarinankerronnassa on uskomattoman vahva.

Tämän päivän Suomessa varsin marginaalisessa asemassa oleva liedmusiikki kaipaa uudenlaisia lähestymistapoja tavoittaakseen enemmän yleisöä ja uskon, että juonellinen, musiikkia, kuvia ja tekstiä yhdistävä konserttikokonaisuutemme on omalta osaltaan auttamassa sitä. Lisäksi toivon, että muutkin laulajat rohkaistuvat tämän opinnäytetyön ansiosta tarttumaan ahkerammin ruotsalaisten säveltäjien laajaan tuotantoon, jota mielestäni tunnetaan ja esitetään Suomessa yllättävän vähän.

2 Lied taidemuotona

Mikä 'lied' oikein on? 1800-luvun alkupuolella Saksassa syntyi uusi taidemusiikin laji, lied. Liedillä tarkoitetaan ensisijaisesti laulajan ja pianistin yhdessä esitettäväksi sävellettyjä lauluja, jotka pukevat säveliksi runoilijan luomat sanat. Parsons (2004, 8) kuvaillee liedä sanan ja musiikin tasavertaiseksi liitoksi, jossa yhdistyessään näistä elementeistä syntyy jotain suurempaa kuin mihin kumpikaan yksinään koskaan pystyisi.

Vaikka asiaan tarkemmin perehtymättömän on helppo pitää liedä oopperoihin, sinfoni-oihin tai konserttoihin verrattuna vaatimattomana taidemuotona, se ei sitä todellakaan ole. Liedä voisi osuvammin kuvata tiivistetyn ytimekkääksi. (Parsons 2004, 3.) On totta, että yksittäinen lied on kestoaltaan yleensä vain muutaman minuutin mittainen, mutta pariin minuuttiinkin voi mahtua suuri draaman kaari. Laulajan ja pianistin tehtävänä on rakentaa runon ja musiikin pohjalta laululle näyttämö rooleineen ja saada se elämään. Musiikilla on voima joko tukea tekstin tunnelmaa tai poimia rivien välistä ääneen sanomattomia ristiriitoja ja jännitteitä.

Liedejä esitettiin yhtä lailla julkisissa konserteissa kuin taiteesta kiinnostuneen eliitin järjestämissä intiimeissä yksityistilaisuuksissa, joihin se sopikin erityisen hyvin. Ennen musiikillista esitystä oli tapana lukea runo ääneen yleisölle. (Parsons 2004, 3.)

Auli Särkiön (2014a) haastatteleman Heikki Pellisen mielestä liedmusiikilla on kyky haastaa muusikko tarinankerrontaan ja siinä piilee sen arvo. Oopperassa laulajalla on valmis rooli suojanaan, mutta draaman ytimessä piilevää liedä esitettäessä tulkinta ja puitteet on rakennettava itse alusta alkaen. Teknisten taitojen ja kamarimusiikkivalmiuksien lisäksi on jakettava perehtyä asiaan ja annettava oman mielikuvituksen lentää. (Särkiö 2014a, 30.) Kun oopperassa musiikkiin liittyy paljon muitakin aistiärsykeitä henkilöohjauksesta ja lavasteista lähtien, lied riisuu kaiken ulkopuolisen jättäen jäljelle pelkän ytimen: musiikin ja tekstin (Särkiö 2014b, 26-29). Tämä puolestaan aukaisee liedmuusikoille lukemattomia ovia: yksi liedohjelmiston vahvuuksista on, että laulun työstämisen voi – ja pitääkin! – aloittaa joka kerta puhtaalta pöydältä (Johnson 2004, 326). Tämän olen kokenut monta kertaa omakohtaisesti: laulu muuttuu sävyiltään aivan toiseksi, jos tulkinnan lähtökohdaksi ottaakin uuden näkökulman tai laulun esittää eri yhteydessä kuin aikaisemmin.

Liedlaulajan vaikea tehtävä on tulkinnassaan ja tekniikassaan tasapainotella maanläheisyyden ja hienostuneisuuden välimaastossa, koska kumpaakin tarvitaan. Usein runot leikittelevät hyvin hienovaraisilla, monitulkintaisilla sävyillä antautumatta yleistetyiksi, mutta tulkinnassa turha varovaisuus tai epämääräisyys ei sekään tee runolle oikeutta. Taiteilija tekee valintansa omien prioriteettien mukaan, samoin tekee myös hänen yleisönsä: joku arvostaa ensisijaisesti teknistä taituruutta, toinen sydämeenkäypää tulkintaa. Saadakseen musiikin elämään liedmuusikkojen on löydettävä myös tasapaino nuottikuvan kirjaimellisen toteuttamisen ja omien oikeuksien ottamisen välille. Vaikka

suoraan sydäimestä tuleva tulkinta onkin kenties koskettavinta, se ei liedmusiikissa riitä – sydämen lisäksi myös aivojen on oltava musiikissa läsnä. (Johnson 2004, 324-325.)

3 Ruotsalaisesta musiikista

Saksankieliseltä alueelta lied lähti leviämään myös muualle maailmaan. Ruotsissa pianosäestyksellisiä yksinlauluja kutsutaan romansseiksi, mutta kyse on samasta konseptistä: laulajan ja pianistin esitettäväksi sävelletyistä lauluista.

Suomessa ruotsalaista laulumusiikkia, esitetään suhteellisen vähän, eivätkä edes laulunopiskelijat sitä juurikaan tunne. Naapurimaastamme löytyy kuitenkin valtavat määrät hienoa musiikkia, joka ansaitsee tulla kuulluksi ja lauletuksi. Itseäni ruotsalaisten säveltäjien sävelkieli puhuttelee vahvasti ja ruotsin kieli tuntuu suuhun sopivalta, miellyttävältä laulukieleltä. Mieltäni kiehtoo myös kaivella esiin sellaista ohjelmistoa, jota muut eivät laula tai esitä – ruotsalaiseen ohjelmistoon tutustuminen on siksi ollut mielenkiintoista monestakin syystä

3.1 Ruotsalaiset romanssit

Ruotsalainen romanssi lähti kehittymään innokkaan taiteentukijan kuningas Kustaa III:n hovissa 1700-luvun loppupuolella. Hänen hoviinsa kutsuttiin eurooppalaisia säveltäjiä sekä muusikoita ja myös ruotsalaisia säveltäjiä kannustettiin etenkin oopperoiden säveltämiseen. Kustaa III:n ansiosta Tukholmaan perustettiin Ruotsin Kuninkaallinen ooppera. 1700-luvun jälkipuolisko oli tuotteliasta aikaa ja Ruotsin säveltäjätaivaan kirkkaimpina tähtinä loistivat Joseph Martin Kraus (1756 – 1792) ja rakastettu runoilijamuusikko Carl Michael Bellman (1740 – 1795). 1800-luvun alkupuolella ruotsalainen romanssi osoitti hiipumisen merkkejä, mutta lähti jälleen uuteen nousuun vuosisadan vaihteeseen tultaessa. Tästä kunnia lankeaa kolmelle suurelle säveltäjälle: Wilhelm Peterson-Bergerille (1867 – 1942), Wilhelm Stenhammarille (1871 – 1927) sekä Ture Rangströmille (1884 – 1947). Heidän ansiostaan ruotsalainen romanssi sai uusia ulottuvuuksia ja on siitä lähtien purjehtinut myötätuulessa. Kansanomaisten melodioiden rinnalle lauluihin sulautui uusia nationalistisia ja taiteellisia elementtejä. Romanssin uutta voittokulkua edesauttoi myös se, että nämä säveltäjät valitsivat lauluihinsa ruotsalaisten runoilijoiden tekstejä. (Roland-Silverstein 2013, 6-7.)

3.2 Ruotsalaiset säveltäjät

Konserttiimme valikoitui lauluja kuudelta eri säveltäjältä, joilla kaikilla on ollut merkittävä rooli ruotsalaisten romanssien säveltäjänä ja genren kehittymisen edistäjänä. Laulujen sävellysajankohdat ajoittuvat suunnilleen 1800-luvun loppupuolelta 1900-luvun puoleenväliin.

3.2.1 Emil Sjögren (1853 – 1918)

Emil Sjögrenin lauluille ovat tyypillisiä vuolaasti virtaavat melodiat ja värikkäät harmoniat, jotka kaartuvat suurina aaltoina kattamaan laulun alusta loppuun. Sjögrenin musiikki oli kansainvälisten vaikutteidensa ansiosta esikuvana tuleville säveltäjäsukupolville, mutta hänen halunsa valaa tekstin lomaan improvisoidun elinvoimaista, rytmistä sointia, nosti hänet ”stimmungsliedin”, tunnelmalaulun mestariksi. Tällä tarkoitetaan ajalle tyypillisiä lauluja, joissa tekstin antamista lähtökohdista syntyi jokseenkin vapaata melodista sointia hienovaraisemman tekstin ja musiikillisten rakenteiden vuoropuhelun sijaan. Sjögrenin myöhäistuotannossa läpisävelletyt laulut alkoivat saada jalansijaa. (Helmer 1992, 378-379.)

Tähän konserttikokonaisuuteen Sjögrenin tuotannosta valikoitui kaksi laulua: *Alla mina drömmar* (1888) ja *Den långa dagen* (1891) (Sjögren 1983). Ensin mainittu kuuluu opukseen 22 (Jacobsen.sånger) ja siinä täyteläiset vapaatonaalisuuteen viittaavat harmoniat saavat rinnalleen läpikuultavan soinnin ja yksinkertaisen melodialinjan (Helmer 1992, 378-379). Meitä tässä laulussa kiehtoi etenkin runon ja musiikin jyrkkä kontrasti. Luettuna runo vaikuttaa pehmeältä ja rakastavalta, mutta etenkin pianon harmoniat tuovat lauluun synkän aggressiivisen, jopa vaarallisen mielipuolisen sävyn. *Den långa dagen* on julkaistu ilman opusnumeroa vasta säveltäjän kuoleman jälkeen.

3.2.2 Wilhelm Peterson-Berger (1867 – 1942)

Peterson-Bergerillä on lahja yhdistää ruotsalainen kansanperinne ja rakkaus luontoa kohtaan aitoa tunnetta välittäviin, luonnollisesti laulaviin melodioihin. Hänen sävellyksensä ovat aina olleet arvostetuimpien joukossa romanssien genressä ja säveltäjänä häntä on verrattu Franz Schubertiin (1797 – 1828). Hän toimi myös tukholmalaisen

sanomalehden, Dagens Nyheterin pelonsekaista kunnioitusta herättävänä musiikkikriittikkona. (Roland-Silverstein 2013, 82.)

Peterson-Bergerin lauluista valitsimme konserttiin laulut *Intet är som väntanstider* (Ur Fridolins visor, 1900), *När jag för mig själv* (Visor i folkton, Op. 5, 1892) ja *Återkomst* (Offerkransar, 1914) (Svenska romanser 2013), jotka edustavat hyvin hänen sävellystyylään. Lauluista ensin mainitussa säveltäjä käyttää tehokkaasti pianon stemmaa ja sen päällä vuolaasti virtaavaa melodialinjaa luomaan levotonta, ryöpsähtelevää tunnelmaa, joka kuvaa vatsanpohjassa kutkuttelevaa ensirakkautta ja malttamatonta odotusta (Roland-Silverstein 2011). Jälkimmäisissä lauluissa on kuultavissa vaikutteita kansanlaulujen yksinkertaisesta kauneudesta.

3.2.3 Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)

Ruotsalaisten säveltäjien parhaimmiston kuuluva Wilhelm Stenhammar ehti tehdä musiikillista uraa myös pianistina ja kapellimestarina. Säveltämisen Stenhammar aloitti jo kahdeksan vuoden iässä. Hän opiskeli yksityisesti pianon- ja urkujensoittoa sekä musiikin teoriaa, mutta säveltämisen ja musiikin johtamisen suhteen Stenhammar oli itseoppinut. Vastauskirjeessään neuvoa pyytäneelle säveltäjäkollegalle Stenhammar tiivistää ideologiansa romanssien säveltämisestä ensisijaisesti runoon, jonka kautta ja jota varten melodia ja harmoniat heräävät eloon. (Johansson 1999, 155-159.)

Stenhammarin säveltämien laulujen joukosta löytyivät koko konsertin ideaa kantavat laulut *Jungfru Blond och jungfru Brunett* sekä *Vid fönstret*. (Johansson 1999). Molempien laulujen tekstit ovat Bo Bergmanin käsialaa ja Stenhammarin musiikki tuo täydellisesti esiin runoilijan selkeän ja konstailemattoman kerrontatyylin (Johansson 1999, 155-159). Bergmanin runon kaksi neitoa nousivat konserttimme päähenkilöiksi ja runon vahva tarina vie mukanaan heti alusta alkaen. Kappaletta on verrattu jopa Schubertin *Erlkönigiin*, koska se vaatii laulajan ääneltä kykyä maalata hyvin erisävyisiä kontrasteja dramaattisen pianotekstuurin rinnalla (Johansson 1999, 155-159). Laulun *Vid fönstret* kertojahahmo elää aivan toisenlaista elämänvaihetta, mutta runon rippilapset valkeissa mekoissaan veivät ajatukseni edellisen laulun nuoriin neitoihin. Pianossa halki laulun kumahteleva kirkonkello tuntuu pysäyttävän ajan hetkiseksi nuoruusmuistojen ympärille. Suomalaisyleisö tuntee J. L. Runebergin runon *Flickan kom ifrån sin älsklings möte* (Johansson 1999) ensisijaisesti Sibeliuksen säveltämänä, mutta Stenhammar sävelsi omansa seitsemän vuotta aikaisemmin. Hänen versionsa on Sibeliukseen verrattuna

herkempi ja sensitiivisempi, mutta kaiken kaikkiaan edustaa sävellyksenä Stenhammarin dramaattista tarinankerrontaa parhaimmillaan (Roland-Silverstein 2011). Niin ikään Runebergin sanoittaman runon *Dottern sade* (Johansson 1999) Stenhammar sävelsi ja omisti tulevalle vaimolleen, Helga Westerbergille, pian heidän kihlauduttuaan. Laulun *Skogen* (Johansson 1999) hän sävelsi ollessaan 16-vuotias ja se on edelleen yksi Ruotsin eniten lauletuista Stenhammarin säveltämistä kappaleista. Runoilija Bo Bergman sai inspiraation runolleen *Stjärnöga* (Johansson 1999) nuoruuden ihastuksestaan Maria Almqvistista, jonka kanssa solmittu ystävyys kesti eliniän. (Johansson 1999, 155-159.) Myös kaikessa yksinkertaisuudessaan koskettavan *Lutad mot gårdefin* (Johansson 1999) runo on J. L. Runebergin kynästä lähtöisin.

3.2.4 Ture Rangström (1884 – 1947)

Rangström oli itse sitä mieltä, että ”laulurunoilija” kuvasi hänen työtään paremmin kuin säveltäjä. Hän olikin näistä säveltäjistä ainoa, joka oli säveltäjänuransa ohella sekä opiskellut että opettanut laulua ja se myös kuuluu hänen romansseissaan. Hän keskittyi muovaamaan melodiansa erityisesti tekstin luontaisen rytmin ja liikkeen mukaan. Hänen rakkautensa kirjallisuutta ja etenkin ruotsalaista runoutta kohtaan toi lauluteksteihin dramaattisen ja vangitsevan otteen musiikin keinoin. (Roland-Silverstein 2011; Roland-Silverstein 2013, 96.)

Laulu *Flickan under nymånen* (Svenska romanser 2013) on luonteeltaan vapaa, leikkilinen, riemukas ja alati liikkeessä. Kappaleeseen yhdistyy myös ripaus pohjolan taikaa ja taianomaista yhteyttä luonnonvoimiin. Kertojana olevan nuoren tytön kuvaillessa rakastettuaan harmoniset sävymuutokset alleviivaavat tehokkaasti runon adjektiiveja, kuten ’lämmi’, ’ihana’ ja ’voimakas’. (Roland-Silverstein 2011.) Runebergin runon *Sommarnatten* (Rangström 1949) on Rangströmin lisäksi säveltänyt myös Sibelius. Molemmat sävellykset julkaistiin vuonna 1917 ja ne ovat hyviä esimerkkejä siitä, kuinka säveltäjien tunnelmat ja ajatukset eroavat toisistaan. Pitkää ja kuulasta legatolinjaa vaativa laulu *Serenad* (Rangström 1949) löytyy myös orkesterisäestyksellisenä versiona sekä sovitettuna kuorolle.

3.2.5 Lars-Erik Larsson (1908 – 1986)

Larssonin sävelkieli kehittyi ja muuntui läpi hänen sävellysuransa. Hänen sävellyspalettinsa sisälsi niin myöhäisromantiikkaa, nationalismia, klassista tyyliä kuin 12-säveltekniikkaakin. Larssonin musiikkia voi kuitenkin kautta linjan kuvailla monivivahteiseksi ja värikkääksi. Oman sävellystyönsä ohella hän opetti kokonaista ruotsalaissäveltäjien sukupolvea, joiden tuotanto muovasi 1900-luvun loppupuolta ruotsalaisella musiikkirintamalla. (Roland-Silverstein 2013, 40.)

Larssonin säveltämistä romansseista kaikki kolme valitsemaamme ovat samasta laulusarjasta *Nio sånger Op. 35* (Larsson 1960). Sarja on edustava esimerkki säveltäjän mielikuvituksen rikkaudesta, jota hän viljelee niin pianon kuin laulun osuudessa esimerkiksi dramaattisessa laulussa *Kyssande vind*. Muut kaksi konsertin laulujen joukkoon poimimaamme sävellystä ovat *För vilsna fötter sjunger gräset* ja *Serenad*.

3.2.6 Gunnar de Frumerie (1908 – 1987)

Ensiluokkaisena säveltäjänä, pianistina ja opettajana uraa tehneen Frumerien sävelkieli kattaa tyylien kirjon barokista ja klassismista kansanlaulujen kautta impressionismiin. Pariisissa opiskellessaan erityisesti Debussyn sävellykset tekivät häneen suuren vaikutuksen. Frumerie oli yksi 1900-luvun alkupuolen suurista romanssisäveltäjistä Ruotsissa. (Roland-Silverstein 2013, 18.)

Frumerien säveltämistä romansseista valitsimme laulun *Ur djupet av min själ* (Frumerie 1944) sarjasta *Hjärtats sånger*, Op. 27. Tämän sarjan lauluissa Frumerie herkuttelee intohimoisilla, meditatiivisilla ja impressionistisilla sävyillä (Roland-Silverstein 2011).

4 Uutta luomassa, haasteisiin vastaamassa

Maailmankuulu tenori Jonas Kaufmann nimesi Harri Kuusisaarelle (2014a, 24-26) antamassaan haastattelussa liedin laulamisen kuningaslajiksi sen musiikille, äänenkäytölle, tyylille, kielelle ja diktiolle asettamien suurten vaatimusten takia. Liedin laulaja on pianistin kanssa yksin vastuussa kaikesta ja yhden roolin sijaan sukkuloi lyhyessä ajassa kertomuksesta, tunnelmasta ja roolista toiseen.

Kaikista näistä liedin ansioista huolimatta karu totuus on, että liedin laulamisella ei elä. Artikkelissaan Johnson (2004) armottomin sanoin kärjistäen määrittelee liedin nykytilan

suuren yleisön silmissä valtavan kulttuurisnobistiseksi, pienten piirien vaikeatajuiseksi ja hävettävän tunteelliseksi, sukupuuton partaalla hoippuvaksi taidemuodoksi (Johnson 2004, 315). Kuinka näin hieno taidemuoto onkin onnistunut päätymään nykyhetkiseen tilaansa?

Tämän päivän Suomessakaan liedmusiikin tila ei ole kummoinen. Laulaja Arne Pelkonen toteaa Auli Särkiön (2014b) haastattelussa liedin roolin valitettavan pieneksi Suomen musiikkielämässä. Tapahtumajärjestäjät tuskin koskaan tarjoavat esiintymismahdollisuuksia lied-muusikoille ja se pakottaa olemaan aktiivinen ja luomaan esiintymistilaisuuksia itselleen. Liedmusiikilla on hänen mielestään potentiaalia koskettaa ketä tahansa, mutta nykyihmisen on vaikea löytää aikaa pysähtyä liedin äärelle – ja avautukseen lied tarvitsee keskittyntä läsnäoloa. (Särkiö 2014b, 26-29.) Suomalaisyleisölle yksi vieraannuttava tekijä saattaa olla laulujen kieli. Valtaosa liedeihin lukeutuvasta ohjelmistosta on sävelletty muulla kielellä kuin suomeksi tai muuten laajalti ymmärretyllä englannin kielellä. Liedin keskeisin tunnusmerkki on kuitenkin runon ja musiikin saumaton, toisiaan tukeva liitto eli kuulijan täytyy ymmärtää runo päästäkseen laulun ytimeen.

4.1 Idea ja luovuus taiteessa

Tunnistan itsessäni piirteen, jonka ansiosta asioiden tekeminen samalla tavalla kuin kaikki muut ennen minua ovat tehneet, on lähtökohtaisesti luonteenvastaista. Haluan mieluummin etsiä oman tapani tehdä asioita. Täysin tyhjistä on paha nyhjästä, kuten vanha sanontakin sanoo, mutta onneksi pyörää ei aina tarvitse keksiä ihan alusta uudelleen. Uutta luotaessa lähtökohdaksi tarvitaan taiteilijan mielessä välähtänyt idea, joka yhdistää vanhat ideat uusissa yhteyksissä. Tunnettuja teemoja toistava taiteilija tyytyy osoittamaan pelkkää taitavaa ilmaisua, kun taas idea on jotain sellaista, mihin muut eivät ole tarttuneet, yleisölle ennennäkemätöntä. Kohdalleen loksahdus idea kantaa toteutukseen saakka. (Reunanen 2011, 59.) Tämän projektin kohdalla rakennuspalikat olivat olemassa: runot oli kirjoitettu ja laulut sävelletty eikä elämäkerrallisessa kerronnassakaan ole mitään uutta. Kyse on ennemminkin kasaan kerättyjen elementtien yhdistämisestä uudella tavalla.

Ennen tämän projektin synnyttänyttä loksahdusta jäsentymättömät ajatukset kieppuivat päässäni ja hajosivat atomeiksi heti, jos niihin yritti tarttua. Luomisprosessi jylläsi takarivossa pitkän aikaa hetkittäin tiedostetusti, enimmäkseen tiedostamatta, kunnes koitti

idean syntymisen hetki. Reunanen (2011) mukaan päässä pyörineet ajatukset kirkastuvat inspiraation hetkellä kuin ääriivoiksi tai siemeneksi, josta taideteos mielikuvituksen ja tiedollisen aineiston avulla kasvaa. Toki on mahdollista tehdä ahkeraa ja tunnollista työtä pelkästään keräämällä ja työstämällä aineistoa, mutta uusia luomuksia ei synny ilman ideaa. (Reunanen 2011, 60-61.) Kohtalon omien kantava ajatus osoittautui niin vahvaksi, että se kantoi toteutukseen saakka ja salli sen kasvaa ja versoa matkan varrella idean määrittelemien raamien puitteissa.

Uutuus ja luovuus ovat idean keskeisiä määreitä. Uutuuden ja omaperäisyyden ero on siinä, että uutuuden voi omaksua ja niitä voi matkia ulkoisesti, kun taas omaperäisyys nostaa oman mielen sisältä esiin jotain, mikä on muilta jäänyt huomaamatta. (Reunanen 2011, 62.) En sano, etteikö kukaan koskaan missään olisi tehnyt vastaavanlaista kokonaisuutta, mutta itse en ole vastaavanlaiseen missään törmännyt. Idea on siis omani ja koen pystyneeni tämän projektin myötä antamaan muusikkona kuulijoilleni jotain uutta ja ennenkuulematonta.

4.2 Hyvän taideidean tunnusmerkkejä

Reunanen (2011) tiivistää käsityksensä hyvästä taideideasta älyllisesti perustelluksi mutta samalla tunteisiin vetoavaksi. Ilot ja surut kumpuavat todenmukaisista perusteista ja saavat tunnevoimansa juonen yllättävistä käänteistä, jotka puolestaan muodostavat prosessin jännityksestä laukeamiseen. (Reunanen 2011, 97.) Lähtökohta Kohtalon omien tarinalle oli pyrkiä tuomaan päähenkilöiden elämäntilanteet mahdollisimman lähelle kuulijaa, että hän pystyisi samaistumaan niihin omien kokemustensa kautta. Taustalla kulkevan juonen ja laulujen väliin lisättyjen runojen tehtävänä oli sitoa laulujen eri tunnetilat pidemmäksi jatkumoksi ja antaa niille syy syntyä.

Yksi musiikin tärkeimmistä tehtävistä on herättää tunteita niin muusikoissa kuin kuulijoissakin. Vaikka muusikko ei voi tuputtaa yhtä ainoaa oikeaa tunnetta kuulijalleen, hän voi silti pyrkiä herättämään itse kokemiaan tunteita kuulijoissaan. Tunneilmauksella pyritään tartuttamaan oma tunne muihin ja saamaan heidät tuntemaan samoja tunteita kuin taiteilija itse. Tämän tehdäkseen on luotava haluttuja tunteita synnyttäviä mielikuvia yleisön aistittavaksi. (Reunanen 2011, 87.) Edellä mainittujen keinojen lisäksi pyrimme herättämään yleisön tunteita myös visuaalisin ärsykkein. Valitsimme jokaiselle laululle oman kuvan, joka tavalla tai toisella kuvasti näkemystämme kappaleen tunnelmasta ja tunnetilasta. Kuvat heijastettiin valkokankaalle laulun ajaksi.

Liedlaulajalla on koko tunneskaala käytössään ja näin ollen kaikki musiikista ja tekstistä perustellusti kumpuavat tunteet ovat sallittuja. Kaiken ei tarvitse olla kiiltävää ja kaunista, usein rosot tai säröt tarjoavat kuulijalle tarttumapintaa, johon peilata omia elämäkokemuksiaan. Taiteen tulee olla kauneuden ohella myös osuvaa ja ilmaista mistä tunteet nousevat. Todentuntuinen, harmaan arjen kauniita hetkiä esiin nostava teos on realistien mielestä onnistunut. (Reunanen 2011, 89).

Vaikka esiintyjänä pyrin herättämään kuulijoissani tunteita musiikin keinoin, en koe taiteilijalla olevan mitään oikeutta sanella, mitä heidän kuuluisi tuntea. Jokainen kuulija peilaa kuulemaansa ja näkemäänsä omaan elämäkokemukseensa ja näin ollen tunteulkintoja on yhtä monta kuin kuulijoitakin. Mielestäni tärkeintä on seisoa aidosti ja perustellusti omien tulkintojensa ja niiden herättämien tunteiden takana, silloin niistä todennäköisesti tarttuu kuulijaankin jotain. Punomani juoni tarjoaa runsaasti arjesta tuttua tarttumapintaa – kiiltokuvamaisuus on tarkoituksella jätetty pois ja tulkinnoissa on jätetty tilaa monenlaisille tunteille.

4.3 Haaste on heitetty

Pellinen peräänkuuluttaa liedmuusikoilta uskallusta tehdä liedä ennakkoluuloja murtaen ja monipuolisemmin keinoin. Liedin voi pitää aina ajankohtaisena, mutta tarvitaan uusia esityspaikkoja ja –tapoja tämän taidemuodon elvyttämiseksi. Samalla tuuletettiin harhaluuloa, jonka valossa ”lied on henkäilyä puolipimeässä salissa ja pianistilla vaimennuspedaali koko ajan pohjassa”. (Särkiö 2014a, 30.) Kuusisaaren (2014b) mukaan taas valmiisiin laulusarjoihin tarttuminen on helpoin ratkaisu. Haasteellista on rakentaa lauluista sisäisen juonen ja draaman kaaren säilyttävä kokonaisuus. (Kuusisaari 2014b, 31).

Näiden näkemysten valossa *Kohtalon omat* vastaa onnistuneesti kentältä liedmuusikoille heitettyihin haasteisiin monessakin suhteessa ja sen ansiosta koen olevani uutta luovana muusikkona oikealla tiellä.

5 Kohtalon omien rakennuspalikat

Alussa oli nippu lauluja ja tahto saada sommiteltua niistä yhtenäinen kokonaisuus, jossa olisi jotain vanhaa, jotain uutta, jotain omaa ja jotain lainattua. Konserttikokonaisuuden valmistelu alkoi potentiaalisten teosten valinnalla ja nuottimateriaalin hankkimisella. Nuottikirjojen selailun lisäksi kuuntelimme myös esimerkiksi Ann-Sofie von Otterin tekemiä levytyksiä ruotsalaisesta lauluohjelmistosta (Otter 1996, 2003). Osa ehdolle valituista lauluista oli jo valmiiksi omassa ohjelmistossani, mutta uutta opeteltavaa kertyi silti paljon. Joitakin nuotteja metsästettiin Ruotsista saakka, koska kaikkia nuotteja ei löytynyt kirjastoista eikä internetin tietokannoista.

Kun etsimämme visio kokonaisuudesta oli löytynyt, esitys lähti rakentumaan varsin vauhdikkaasti. Tarinamme hahmot tuntuivat heräävän henkiin ja uusia, tarinaan sopivia lauluja putkahteli esiin sellaista vauhtia, että jouduimme lopuksi jopa karsimaan niitä pitääksemme konsertin rönsyilemästä liikaa. Katseltuamme maailmaa laulujen sisarus-ten silmin, tuntui kuin olisimme vanhoja tuttuja keskenämme. Mitä tutummaksi runot ja musiikki tulivat, sitä enemmän pieniä yksityiskohtia elämästään he meille paljastivat ja sitä monitasoisemmaksi lauluja yhdistävä kudos kehittyi.

Itselleni on ehdottoman tärkeää, että ymmärrän laulamieni laulujen tekstit mieluiten sanasta sanaan. Ruotsi on kielenä sen verran tuttu, että ”raakakäännösten” tekeminen sujui suhteellisen helposti. Halusin kuitenkin käännöksistä kielellisesti sujuvat, sanavallinnoiltaan omaa tulkintaani tukevat versiot ja juuri oikeiden sanavalintojen hakeminen vei aikaa. Viimeistelyvaiheessa pyysin myös asiantuntija-apua tuntemiltani ruotsin kielen opettajilta sekä ruotsia äidinkielenään puhuvalta kollegaltani. Keskustelimme käännösten vivahteista myös ohjaajamme Heikki Pellisen kanssa.

Konserttia suunnitellessa oli helppo uppoutua taustatarinaan, joka tarkentui erilaisilla yksityiskohdilla jatkuvasti. Tarinan välittäminen kuulijoille pelkän musiikin keinoin tuntui liian suurelta haasteelta, joten päätimme lisätä kokonaisuuteen muita tehokeinoja ja elementtejä, joiden avulla kuulija pääsisi lähemmäs omia ajatuksiamme tapahtumien kulusta.

Liedin esittäjien on tärkeää tarjota kuulijoille laulutekstien käännökset muodossa tai toisessa. Yleensä valaistukseltaan hämärässä konserttialissa on tarkkanäköisenkin vaikea saada käsiohjelmaan painetuista käännöksistä selvää. Sen lisäksi käsiohjelmaa lukiessa kuulijan katse ja huomio kääntyy pois muusikoista. Tästä syystä valitsin itse näyttämön taakse kuvien kanssa heijastettavat käännökset, mikä tarjosi kuulijoille

mahdollisuuden pysyä tarinan juonessa mukana reaaliajassa kääntämättä kuitenkaan katsettaan pois näyttämön tapahtumista. Konserttitalenteella osa taustalle heijastetusta tekstistä rajautuu pois ja siksi päätin editointivaiheessa lisätä tallenteelle suomenokset tekstityksin.

Konserttimme rakentuu esitettävän musiikin lisäksi itse ottamistani valokuvista, juonen kulkua selventävistä runoista ja aforismeista sekä kahdesta tarkoin harkitusta rekvisiitasta: valkoisesta kukasta sekä isosta, mustasta kankaasta. Halusimme alusta pitäen pitää esityskokonaisuuden sellaisena, että esityspaikkaa voisi vaihtaa vähällä vaivalla. Kahden esiintyjän kokoonpano on helposti liikuteltavissa, sen lisäksi tarvitsemme esityksen toteuttamiseen flyygelin tai pianon, dataprojektorin ja tietokoneen sekä valkokankaan.

Valokuvaus on yksi rakkaista harrastuksistani ja kuvia on kertynyt omiin arkistoihini tuhansia. Sanotaan, että yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa ja meille ne tarjosivat helpon visuaalisen keinon, jonka avulla voisimme avata yleisölle omaa tulkintaamme kustakin laulusta. Kuvien käyttö mahdollistaa laulukohtaisesti vaihtuvien tunnelmien luomisen ja välittämisen esitystilaan. Jokaiselle laululle valitsimme oman kuvansa. Taustalle heijastettaviin kuviin lisättiin myös nuoren naisen sivuprofiili joko oikealle tai vasemmalle puolelle selventämään yleisölle kumman sisaruksen tarinaa kertovasta laulusta oli kyse.

Kohtalottarien tarina kutoutuu ensisijaisesti valittujen laulujen teksteistä. Halusimme kuitenkin selventää kuulijalle ajatustamme tarinan tapahtumien kulusta tekstin keinoin. Siksi valitsimme laulutekstien lomaan lyhyitä runoja tai aforismeja, jotka osaltaan kuljettavat juonta eteenpäin ja nostavat käännekohtia esille. Kun konsertille ideoitu juoni oli määritellyt kokonaisuudelle rungon, jonka ympärille kokonaisuutta rakennettiin, lauluisia alkoi paljastua tekijöitä, jotka yhdistivät niitä – huolimatta siitä, että ne olivat alun perin täysin toisistaan irrallisia teoksia. Konsertin juonta yhteen punovat runot ja sitaatit löytyivät automatkan aikana Joensuusta Helsinkiin. Päivi ajoi, minä selailin runokirjoja lukien ääneen mahdollisesti sopivat pätkät, joista sitten keskusteltiin, hyväksyttiin tai hylättiin.

5.1 Tarinan päähenkilöt: Jungfru Blond ja Jungfru Brunett

Konserttikokonaisuudella oli alusta lähtien kaksi kantavaa sävellystä, W. Stenhammarin säveltämät *Jungfru Blond och Jungfru Brunett* sekä *Vid fönstret*. Ensin mainittu laulu loi tarinallemme alkuasetelman: kaksi nuorta sisarusta, joilla on edessään koko elämä kaikkine suunnitelmineen ja seikkailuineen. Samalla laulussa on kuitenkin läsnä myös jokaisen elämään väistämättä liittyvät varjopuolet – hetket, jolloin elämä ei menekään niin kuin sen toivoisi menevän. Hetket, jolloin kohtalo puuttuu peliin syystä, jota joskus on vaikea ymmärtää. Jälkimmäisessä laulussa eletään jo elämän ehtoopuolta. Paljon on ehtinyt tapahtua, eikä läheskään kaikki ole mennyt omien suunnitelmien mukaan. Muistot vievät takaisin nuoruuteen ja aikaan, jolloin tulevaisuus oli vielä tuntematon ja kaikki mahdollista.

Jungfru Blond ja *Jungfru Brunett* nousivat siis konsertin päähenkilöiksi. Heistä tuli sisarukset, joiden elämän käännteistä muut konsertin laulut kertoivat. Sisarusten elämät kulkevat konserttikokonaisuudessa rinnakkain, mutta silti omia polkujaan. Tyttöjen kotitalon lähellä kasvoi metsä, jossa he olivat leikkineet lapsina ja jonne he vielä myöhemminkin hakeutuivat: salaisiin kohtaamisiin, ajatuksiaan selvittelemään, lohtua hakemaan. Lapsuuden maisemiin kuului myös niitty sekä pieni järvi.

Sisaruksista *Jungfru Blond* esittäytyi meille kilttinä, kuuliaisena, lähimmäisilleen hyvää tahtovana, positiivisena henkilönä. Hän ei ollut samanlainen villikko kuin sisarensa, vaan suhtautui elämäänsä maltillisemmin ja kenties vaatimattomammin odotuksin. *Jungfru Brunett* sen sijaan vaikutti omapäiseltä, elämäänsä suin päin heittäytyvältä ihmiseltä, joka antaa tunteidensa viedä ja kenties joutuu katumaan sitä myöhemmin.

Sisarusten elämää sivuavia henkilöitä ovat mm. heidän elämänkumppaninsa sekä vanha äiti, joka esiintyy muutamassa laulussa.

5.2 Palaset paikoilleen – tarinan eteneminen

Jungfru Blond och Jungfru Brunett valikoitui konsertin aloittavaksi lauluksi esitellen tarinan päähenkilöt heti alkuun. Siitä eteenpäin tapahtumat kulkevat kronologisesti ajassa. Sisarusten elämät etenevät rinnakkain ja niistä kerrotaan vuorotellen. Ohjelmajärjestystä suunniteltaessa ensimmäisenä tehtävänä oli päättää kummalle siskoista kukin laulu mielestämme kuului ja mihin elämän käännekohtiin ne liittyivät. Kun kummankin oman osuuden kappaleet olivat löytäneet paikkansa, ne limiteltiin vielä keskenään siten, että molempien sisarusten elämänpolut kulkisivat vierekkäin.

Allaolevaan taulukkoon on kerätty konserttimme laulut esitysjärjestyksessä. Jungfru Brunettin laulut on merkitty symbolilla ◆, Jungfru Blondin elämään kuuluvat laulut puolestaan symbolilla ⊙.

Taulukko 1. Kohtalon omat –konsertin laulujen esitysjärjestys

	Säveltäjä ja laulun nimi
1	W. Stenhammar: Jungfru Blond och Jungfru Brunett ◆⊙
2	W. Peterson-Berger: Intet är som väntanstider ◆
3	W. Stenhammar: Dottern sade ◆
4	W. Stenhammar: Flickan kom ifrån sin älsklings möte ◆
5	T. Rangström: Flickan under nymånen ⊙
6	T. Rangström: Sommarnatten ⊙
7	L-E. Larsson: Kyssande vind ◆
8	E. Sjögren: Alla mina drömmar ◆
9	L-E. Larsson: För vilsna fötter sjunger gräset
10	T. Rangström: Serenad ⊙
11	W. Stenhammar: Lutad mot gärdet ⊙
12	W. Peterson-Berger: När jag för mig själv ◆
13	G. de Frumerie: Ur djupet av min själ ⊙
14	W. Stenhammar: I skogen ◆
15	W. Stenhammar: Vid fönstret ◆
16	W. Stenhammar: Stjärnöga ◆
17	L-E. Larsson: Serenad ◆
18	E. Sjögren: Den långa dagen ◆
19	W. Peterson-Berger: Återkomst ◆⊙

Liitteestä 1 löytyvät kaikki konsertin laulut tarkempine säveltäjä- ja runoilijatietoineen, kahdeksaan kohtaukseen jaettuna. Myös konsertista tehty tallenne on jaettu osiin kohtauksittain. Liite 2 sisältää suomenkieliset käännökset konsertissa esitettyjen laulujen teksteistä. Olen itse kääntänyt ne ruotsinkielisistä alkuperäisteksteistä.

5.3 Näyttämölliset elementit tarinankerronnan tukena

Näyttämölle valitsimme kaksi esinettä symboloimaan tarinassa läsnä olevia elementtejä. Iso, musta kangas kuvasi sisarusten tielle yhtä ja toista heittelevää kohtaloa sekä elämässä läsnä olevaa pahuutta ja varjopuolta. Kangas osoittautui hyvin monikäyttöiseksi rekvisiitaksi, kuten tallenteeltakin voi todeta. Aluksi kangas on viittana kohtalon hartioilla (Taulukko 1, laulu 1). Ensimmäisen laulun jälkeen maahan pudottuaan kangas nousee uudelleen tällä kertaa symboloimaan väkivaltaista suhdetta (Taulukko 1, laulu 8) ja sairastumista (Taulukko 1, laulut 9 ja 10). Sen jälkeen kankaasta tulee hauta (Taulukko 1, laulu 11). Loppukohtauksessa kangas kuvastaa kuolemaa ja viimeisen laulun aikana putoaa jälleen maahan.

Valkoinen kukka symboloi nuoruuden onnea sekä sisarusten välistä sidettä, joka kestää kuoleman rajankin taakse. Etenkin laulujen *Ur djupet av min själ* ja *I skogen* teksteissä puhutaan valkoisista kukista (valkoinen lilja, valkolehdokki), *Lutad mot gärdet* -laulussa puolestaan viitataan kukkiin yleensä, liljoihin ja ruusuihin. Laulussa *Flickan kom ifrån sin älsklings möte* tyttö valehtelee äidilleen satuttaneensa kätensä ruusun piikkeihin. *Vid fönstret* -laulussa nuorilla neidoilla on valkoisia kukkia hiuksissaan. Eri esityksissä kukat ovat vaihtuneet, mutta niiden väri on aina valkoinen. Kukkina on ollut juhannusruusuja, kieloja, sireeninkukkia ja kalloja. Kukka ilmestyy näyttämölle Jungfru Brunetin ensirakkauden myötä (Taulukko 1, laulu 4) ja putoaa maahan sydämen särkyessä ensimmäistä kertaa. Sieltä kukka poimitaan asetettavaksi haudalle (Taulukko 1, laulu 11). Kuudennessa kohtauksessa kukka symboloi viestejä sisarusten välillä (Taulukko 1, laulut 13 ja 14).

Yksi yksityiskohta tarinankerronnassa oli myös oma kampaukseni, jota muuntelin hie-
man esityksen aikana. Lauluissa, jotka ajoittuvat sisarusten nuoruuteen, hiukseni olivat kahdella letillä pään molemmin puolin. Kohtalottaren roolissa sekä nuoruuden päivien jäätyä taakse sidoin molemmat letit yhteen niskapuolelle. Myös esiintymisvaatteissani toistui sama mustavalkoinen symboliikka.

6 Mitä syntyi, kun laulut, tarinat, kuvat ja runot liitettiin yhteen?

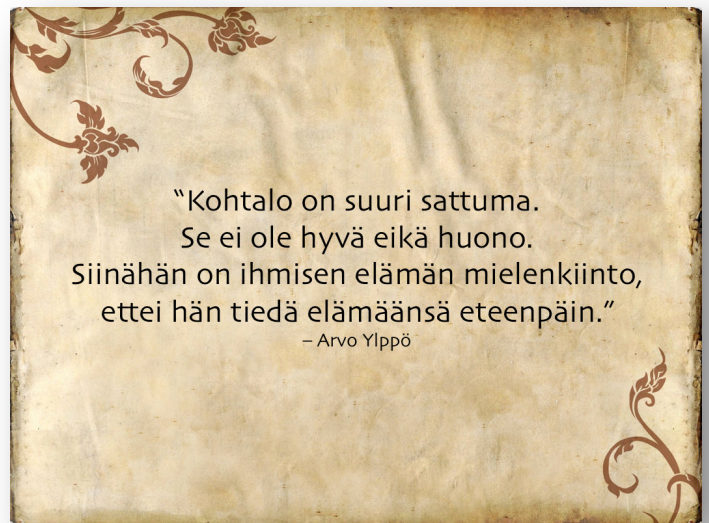
Kohtalottarien tarinaan luomamme draaman kaaret muodostavat muutaman laulun mittaisia kohtauksia ison kokonaisuuden sisällä. Myös konserttitalenne on jaettu paloihin kohtauksittain. Tähän lukuun on tiivistetty konsertin käsikirjoitus, joka ohjaa kokonaisuuden etenemistä. Kuvat ja tekstit ovat konsertin taustaprojisoinneista.

Ensimmäinen kohtaus, jossa kuulijalle esitellään konsertin alkuasetelma ja esitellään päähenkilöt.

Linkki:

<http://youtu.be/ZxIRTx6mju0>

Tämä lainaus Arvo Ylpöltä kiteyttää hyvin konserttimme lähtöasetelman. Kukaan ei pysty näkemään tulevaisuuteen, vaan elämä on otettava vastaan sellaisena kuin se tulee, päivä kerrallaan. Kohtalon oikuilta ei voi välttyä, mutta niistä huolimatta jokainen elämä on elämisen arvoinen.

Ensimmäisessä laulussa esitellään tarinan päähenkilöt (Taulukko 1, laulu 1). Kaksi nuorta tyttöä tanssii huolettomana syksyisellä niityllä autuaan tietämättöminä maailman pahuudesta ja varjopuolista, ainakaan he eivät halua ajatella asiaa juuri sillä hetkellä. Taustalla väijyy kuitenkin kohtalo, valmiina heittelemään odottamattomia käännteitä tyttöjen elämään. Tyttöjen vanha äiti on jo elämää nähnyt ja kokenut – kaikesta päätellen hän on saanut oman osansa kohtalon käännteistä. Sävelkielessään Stenhammar tuo selkeästi esiin näiden vastakkaisten elementtien läsnäolon. Jännite nousee loppua kohti ja laulu päättyy pahaenteisissä tunnelmissa, vaikka toistaiseksi kaikki onkin vielä hyvin. Kohtalolla ei ole kiire, sillä on aikaa odottaa.

Kuvio 1. Kuvan tie kuvaa neitosten elämäntietä, joka vie kohti tuntematonta. Keväisen vihreä luonto symboloi myös elämän kevättä.

Toinen kohta, jossa nuori Jungfru Brunett kokee ensirakkautensa ja ensimmäiset sydänsurunsa

Linkki: <http://youtu.be/HOA8yCnqTMI>

Metsä ympäristönä on läsnä monessa laulussa. Tapahtuipa elämässä mitä tahansa, metsä pysyy aina paikkana, jonne voi mennä haaveilemaan, suremaan tai selvittämään ajatuksia. Toisen kohtauksen alussa Jungfru Brunett vaeltelee lapsuuden lähimetsässään ja haaveilee rastaan liverrystä kuunnellessaan ensirakkaudesta ja salaisista tapaamisista metsän siimeksessä (Taulukko 1, laulu 2). Hän on nuoruuden innolla ja viattomuudella palavasti rakastunut ja suunnittelee jo innolla kihlausta ja yhteistä elämää rakastettunsa kanssa - vaikka äidille ja muulle maailmalle laulun sanoissa vakuuttaakin odottavansa sitä ainoaa oikeaa. Haaveileminen ja odottaminen on jopa todellisuuttakin ihanampaa, koska kuvitelmissa kaikki on mahdollista.

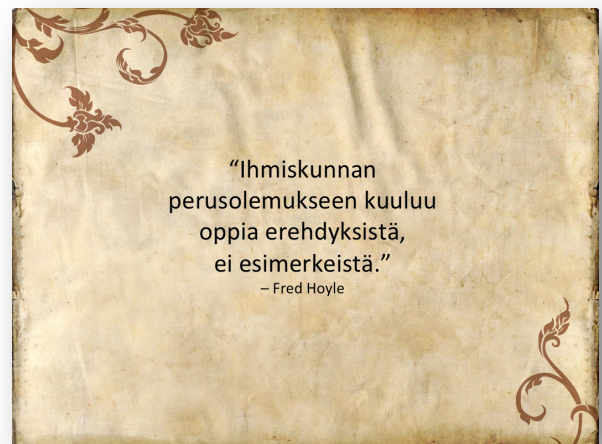
Kuvio 2. Nupullaan olevat syreeninkukat Jungfru Brunetin salaisessa puutarhassa.

Kuvio 3. Vihreät kärhöt kuvastavat nuorta ja kiihkeää rakkautta.

Naapurin poikaan rakastunut Jungfru Brunett haluaa mennä naimisiin mahdollisimman pian ja yrittää suostutella äidin antamaan siunauksensa suunnitelmalle (Taulukko 1, laulu 3). Äiti ei usko liiton onnistumiseen ja pyytää keksimiensä verukkeiden varjolla tyttöä malttamaan mielensä ja odottamaan. Tyttöpä ei kuitenkaan niin tee ja seuraukset paljastuvat jälkimmäisessä laulussa (Taulukko 1, laulu 4), jossa äiti joutuu lohduttamaan sydämensä särkenyttä tytärtään.

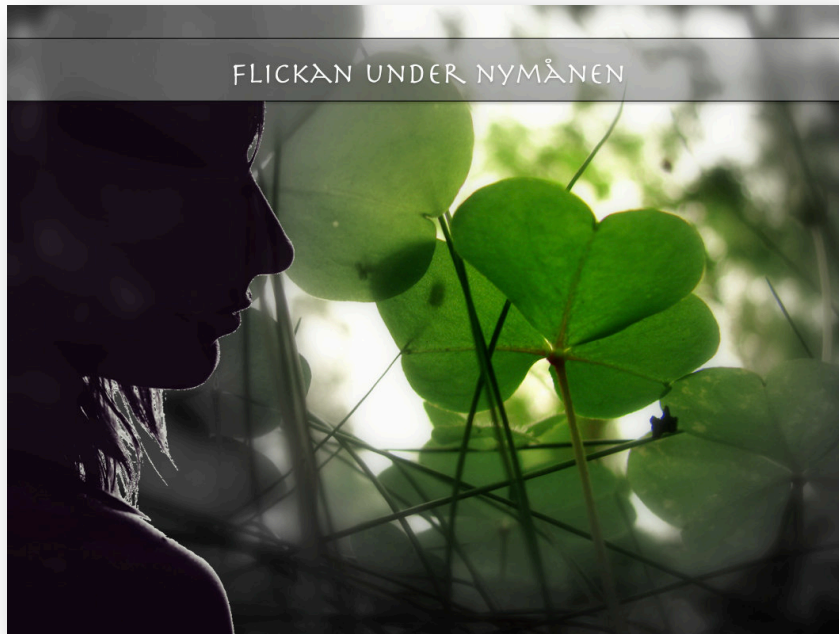
Kuvio 4. Sadepisarat sekoittuvat kyyneliin, kun ensirakkaus särkikin tytön sydämen.

Kolmas kohtaus, jossa Jungfru Blond löytää elämänsä rakkauden

Linkki: <http://youtu.be/Jio6YoLDzGY>

Odottaessaan ensirakkauden ilmaantumista elämäänsä Jungfru Blond on kokeillut vanhaa, ruotsalaista uudenvuoden taikaa, jonka mukaan tulevaisuuteen voi kurkistaa niaamalla kolme kertaa uudenkuun sirpille ja lukemalla pienen loitsun (Taulukko 1, laulu 5).

Vuodenvaihteesta on kulunut jo puoli vuotta eikä mitään ole tapahtunut, joten Jungfru Blond on jo hieman näreissään. Kesäiltana metsässä kuunvalossa kuljeskellessaan hän peräänkuuluttaa tekemiään taikoja ja kuinka ollakaan – sillä hetkellä taiat muuttuvat todeksi ja tavoittavat järvellä ongella olevan pojan: yhtäkkiä kaikki asiat pojan ympärillä tuovat hänen mieleensä tietyn tytön (Taulukko 1, laulu 6). Tyttöjen kotimetsässä laulanut rastas varmistaa kuin puhemiehenä asian perillemenon.

Kuvio 5. Ketunleivän sydämen muotoiset lehdet kytkevät Jungfru Blondin tekemät uudenkuun taiat pohjolan luontoon.

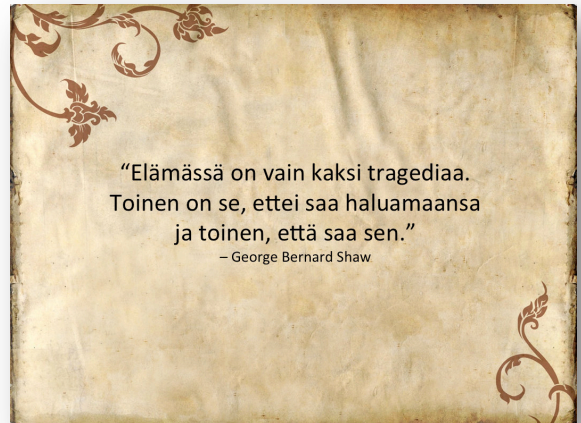
Kuvio 6. Sama sydänteema jatkuu Jungfru Blondin sulhasen tunnelmia kuvaavassa laulussa.

Neljäs kohta, jossa Jungfru Brunett sotkeutuu ihmissuhteissaan etsiessään omaa tietään

Linkki: <http://youtu.be/r-yedZI5CXw>

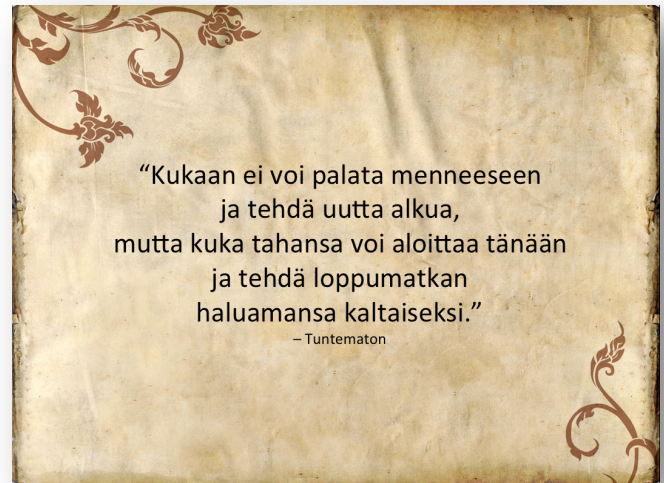
Ensirakkautensa kanssa sydämensä särkenyt Jungfru Brunett etsii edelleen sitä oikeaa, mutta ajautuu huonoihin ihmissuhteisiin kerta toisensa jälkeen. Yhdessä onnettomassa suhteessa ollessaan Jungfru Brunett päätyy tekemään syrjähyppyn (Taulukko 1, laulu 7). Hän tietää sen olevan väärin ja kiellettyä, mutta samaan aikaan se houkuttelee niin, ettei hän pysty vastustamaan kiusausta. Katumus ja itsesyytökset tulevat vasta myöhemmin ja silti hän tietää, että lankeaisi uudelleen, mikäli siihen tilaisuus ilmaantuisi.

Kuvio 7. Kultasateen kauniit kukat muistuttavat aina varastetuista hetkistä.

Jungfru Brunett elää muistoissaan uudelleen kokemiaan kielletyn rakkauden hetkiä (Taulukko 1, laulu 8). Verratessaan sitä nykyiseen, onnettomaan suhteeseensa hän miettii olisiko parempi lähteä siitä ennen kuin käy hullusti. Laulun toiseen taitteeseen tullessa kappaleen tunnelma muuttuu rajusti: väkivaltaisuuden taipuvainen, omistushaluinen mies ilmaantuu ovelle

saatuaan tietää Jungfru Brunetin syrjähyppystä. Mies yrittää uhkailemalla saada naisen pysymään luonaan, kodin seinien ulkopuolella pariskunta ylläpitää valheellista illuusiota, että kaikki olisi hyvin, vaikkei olekaan.

Kuvio 8. Kuva valaistuista ikkunoista pimeyden keskellä kuvastaa sitä, kuinka vaikeaa ulkopuolisen on tietää mitä kodin seinien sisällä tapahtuu.

Viides kohtaus, jossa Jungfru Blondin onni kääntyy ja kohtalotar tavoittaa hänet

Linkki: <http://youtu.be/tnRAvG9J4-w>

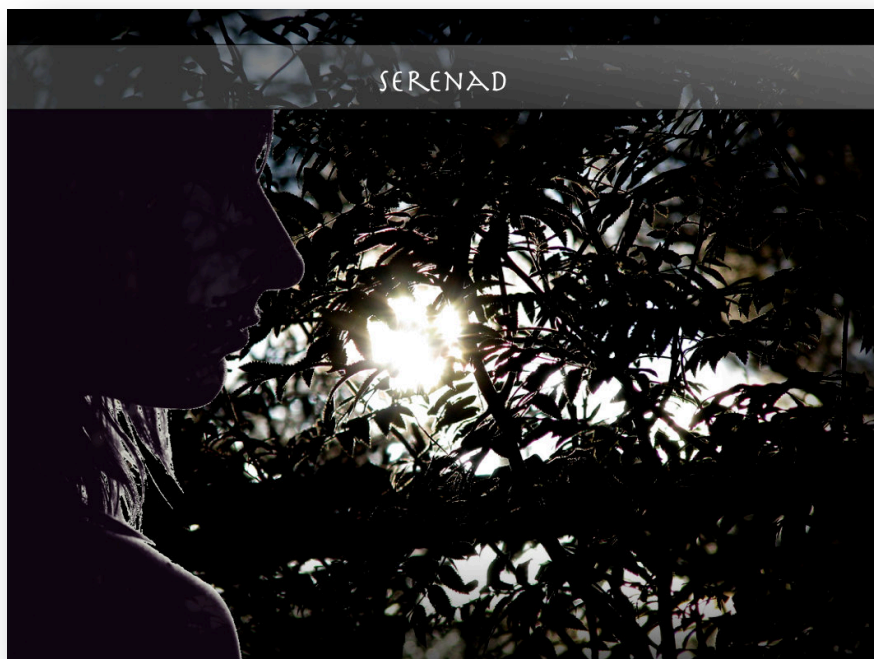
Tällä välin Jungfru Blondin elämä on sujunut suotuisissa merkeissä. Hän päätyy ensirakkautensa kanssa naimisiin ja elämässä kaikki on muutenkin hyvin. Kohtalo ei enää malta pitää näppejään erossa hänen onnestaan. Jungfru Blond huomaa pieniä muutoksia terveydessään – ei mitään vakavaa, ennemminkin pieniä ”etiäisiä” silloin tällöin (Taulukko 1, laulu 9). Hän kuitenkin pitää asian omana tietonaan haluamatta huolestuttaa miestään tai läheisiään. Hän haluaa mieluummin nauttia elämästä niin kauan kuin sitä suinkin on jäljellä.

Kuvio 9. Kohtalon puututtua peliin pimeys valtaa hiljalleen alaa.

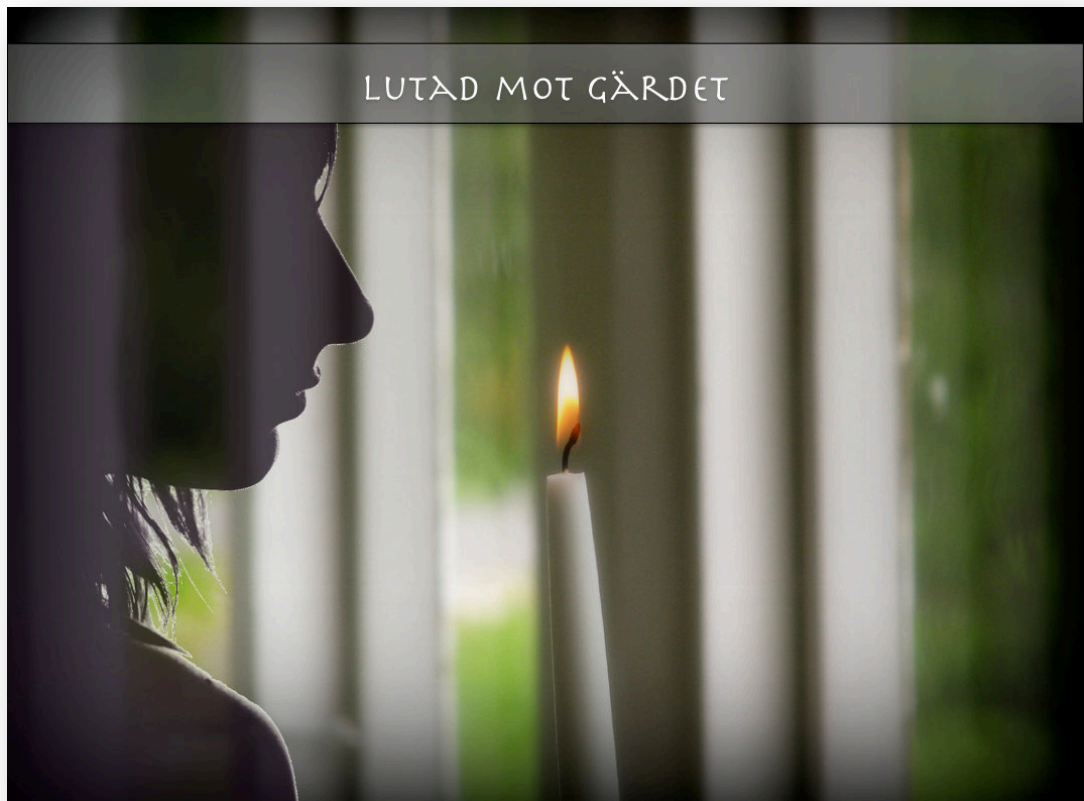
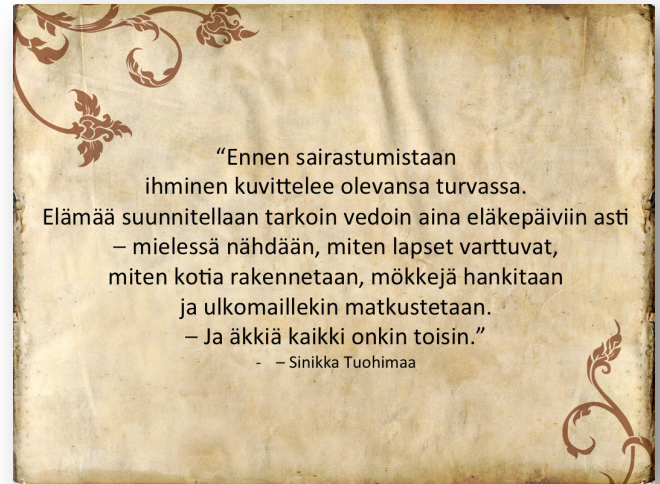
Vaikka Jungfru Blond on pitänyt hiljalleen etenevän sairautensa salassa mieheltään, tämä on kuitenkin aavistanut jotain (Taulukko 1, laulu 10). Pöydälle vahingossa jäänyt lääkärin kirjoittama diagnoosi vahvistaa hänen epäilynsä, mutta kumpikaan ei ota asiaa puheeksi pelätessään toisen reaktiota asiaan. Kohtaloa ei kuitenkaan voi paeta, hitaasti

mutta varmasti sairaus vie Jungfru Blondin mennessään. Tämän laulun aikana hänen miehensä katselee ulkoa puutarhasta vaimonsa valaistua ikkunaa ja miettii elämän epäreiluutta: kuutamon loisteessa kaikki on niin satumaisen kaunista ja samaan aikaan heidän yhteinen aikansa on väijäämättä käymässä vähiin.

Kuvio 10. Puiden lehvien läpi siilautuva kuunvalo luo kontrastia elämän kauneuden ja karuuden välille.

Jungfru Blondin sairaus on edennyt niin pitkälle, että edessä on hänen viimeinen talvensa. Uuden kevään tullen kuolema on jo korjannut hänet ja miehensä katselee tutun niityn laidalla kukkivaa maisemaa yksinään (Taulukko 1, laulu 11). Yksi elämä on tullut päätökseen, mutta ympärillä elämä jatkaa silti kiertokulkuaan kuten ennenkin.

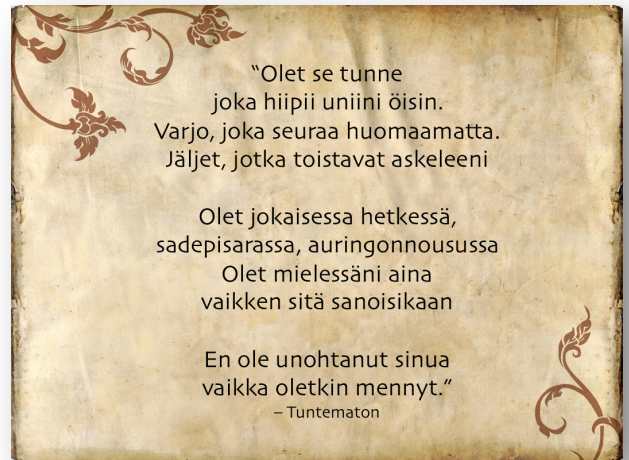
Kuvio 11. Kynttilänliekki lepattaa Jungfru Blondin muistolle.

Kuudes kohtaus, jossa Jungfru Brunett kaipaa kuollutta sisartaan ja saa tältä viestin kuoleman rajan takaa

Linkki: <http://youtu.be/6Skse79-6ZE>

Jungfru Brunett on tullut lapsuuden metsään suremaan siskonsa kuolemaa (Taulukko 1, laulu 12). Tuttu metsä tuo mieleen paljon yhteisiä lapsuusmuistoja ja Jungfru Brunett toivoo voivansa kääntää aikaa taaksepäin muuttaakseen kohtaloa ja pitääkseen rakkaan siskon luonaan vielä pitempään. Metsä on hyvä ja lohduttava paikka surra.

Kuvio 12. Lapsuuden metsä on edelleen paikka, jonka turviin voi mennä vaikeina hetkinä hakemaan lohdutusta.

Kuoleman rajan tuolle puolen päässyt Jungfru Blond näkee siskonsa surun ja haluaa lohduttaa tätä (Taulukko 1, laulu 13). Tässä laulussa hän lähettää valkoisen kukan muodossa siskolleen viestin, jossa haluaa kertoa kaiken olevan nyt hyvin. Siskolla ei ole syytä olla surullinen. Vaikka onkin luonnollista

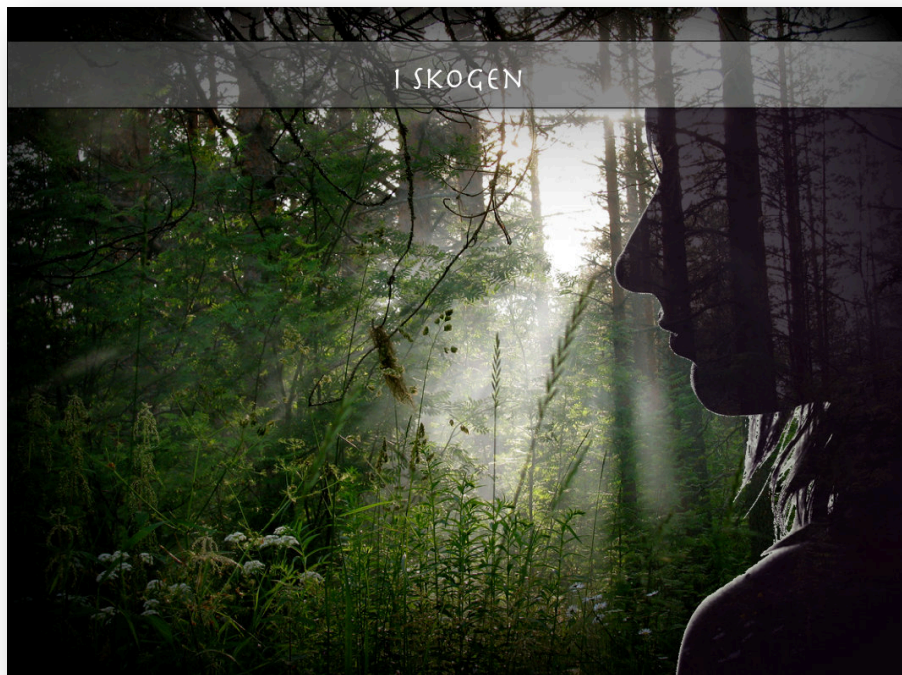
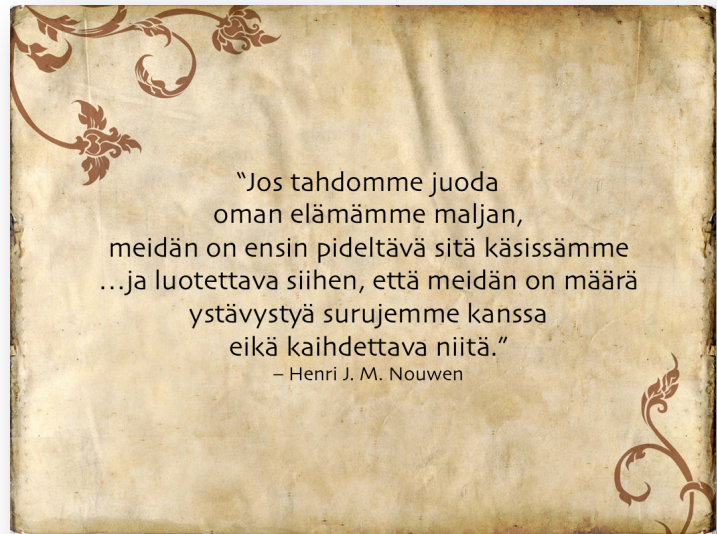
surra, Jungfru Blond toivoo kuitenkin siskonsa keskittyvän nauttimaan omasta elämästään. Jälleennäkemisen aika on myöhemmin.

Kuvio 13. Valkea kukka symboloi siskon lähettämää viestiä Jungfru Brunetille kuoleman rajan takaa.

Jungfru Brunett löytää metsästä valkean kukan, jonka sisko on hänelle lähettänyt (Taulukko 1, laulu 14). Se lohduttaa häntä, samoin kuin metsässä tuttua lauluaan laulava rastas. Jungfru Brunett toivoo pystyvänsä suhtautumaan elämän vastaiskuihin samalla lailla kuin rastas, joka osaa elää hetkessä ja iloita aamuruskon kauneudesta, vaikka se vanhan sananlaskun mukaan tietääkin huonoa säätä tulevaan päivään.

Kuvio 14. Puiden välistä siilautuva lohduttava valo kuvastaa toivoa, joka on olemassa vielä vaikeidenkin koettelemusten jälkeen.

Seitsemäs kohtaus, jossa vanhuutensa päiviin ehtinyt Jungfru Brunett katselee elämäänsä taaksepäin ja muistelee nuoruuttaan

Linkki: http://youtu.be/flzVc_x_rwQ

Useiden epäonnistuneiden mies-suhteidensa jälkeen Jungfru Brunett päätyi loppujenlopuksi – kohdalon oikusta! – takaisin yhteen ensirakkautensa kanssa. Elämä oli kasvattanut molempia ja yhteiselo asettui uomiinsa. Suhde ei enää roihunnut yhtä kiihkeänä kuin alussa, mutta lujittui kestäväksi myös arjessa.

Kuvio 15. Punaiset kukat hieman ränsistyneen ikkunan takana kuvaavat tilannetta, jossa laulun pariskunta parhaillaan on.

Jungfru Brunett on ennättänyt elämänsä ehtopuolelle ja päätynyt miehensä omaishoitajaksi. Muistisairaudesta kärsivä mies ei enää ole aina kiinni tässä maailmassa, mutta haluaa viettää elämänsä viimeiset päivät kotona. Kuunnellessaan kirkonkelloja ja nähdessään nuoria rippikoululaisia kulkemassa hautausmaan poikki Jungfru Brunett näkee heissä itsensä ja siskonsa nuorina (Taulukko 1, laulu 15). Verratessaan nuoruuden unelmiaan tämänhetkiseen elämäänsä hän ei voi muuta kuin todeta, että elämä ei todellakaan suju niin kuin sen ajattelee sujuvan. Sitä ei kuitenkaan kannata jäädä vottelemaan, elämä on eletävä sellaisena kuin se kullekin annetaan.

Kuvio 16. Ikkunalla istuva mietiskelevä hahmo kuvaa Jungfru Brunettia käymässä keskustelua kuolleen sisarensa kanssa.

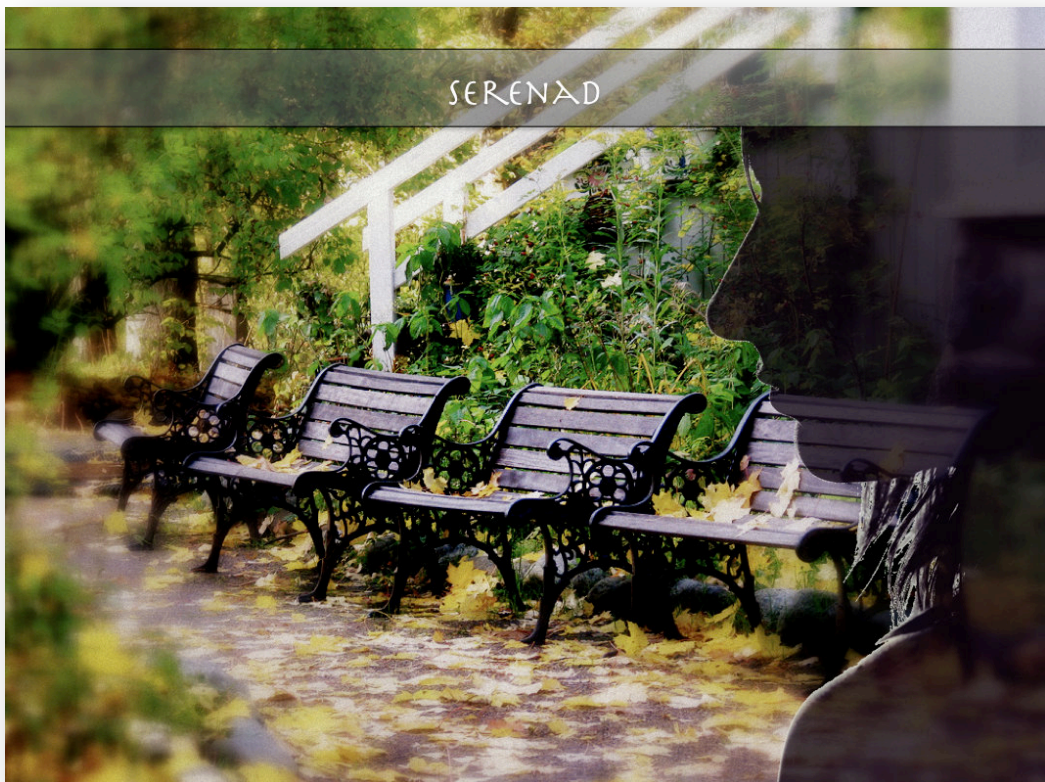

Tässä laulussa Jungfru Brunett käy mielessään keskustelua kuolleen sisarensa kanssa, miettii elämänsä kulkua ja sitä, pääseekö hän vielä kerran siskonsa luokse (Taulukko 1, laulu 16). Paljon on ehtinyt tapahtua heidän erottuaan.

Kahdeksas kohtaous, jossa Jungfru Brunett ja kohtalotar viimeinkin kohtaavat kasvotusten

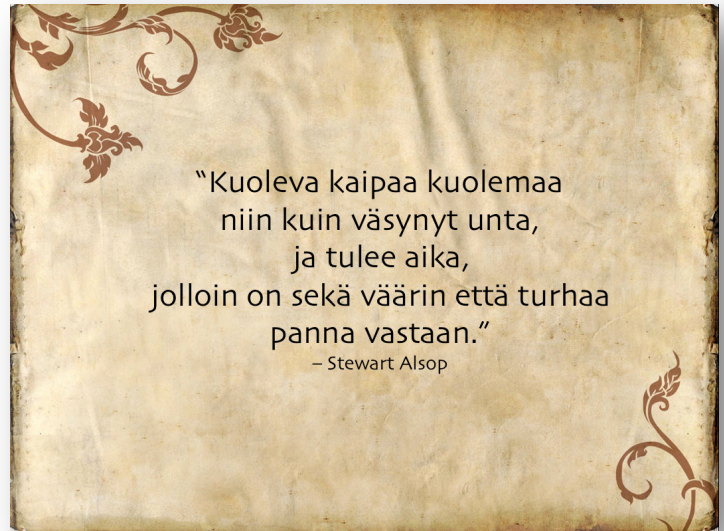
Linkki: http://youtu.be/K0vHolTto_U

Kuoleman kaapuun pukeutunut kohtalo on kyllästynyt odottamaan ja päättänyt, että seuraavaksi on Jungfru Brunetin vuoro (Taulukko 1, laulu 17). Se tuntee olonsa hyvin kaikkivoivaksi ja pitelee kaikkia elämän lankoja kädessään. Pakoon ei pääse, kohtalo kiertelee saaliinsa ympärillä kuin saalistaan vaaniva peto.

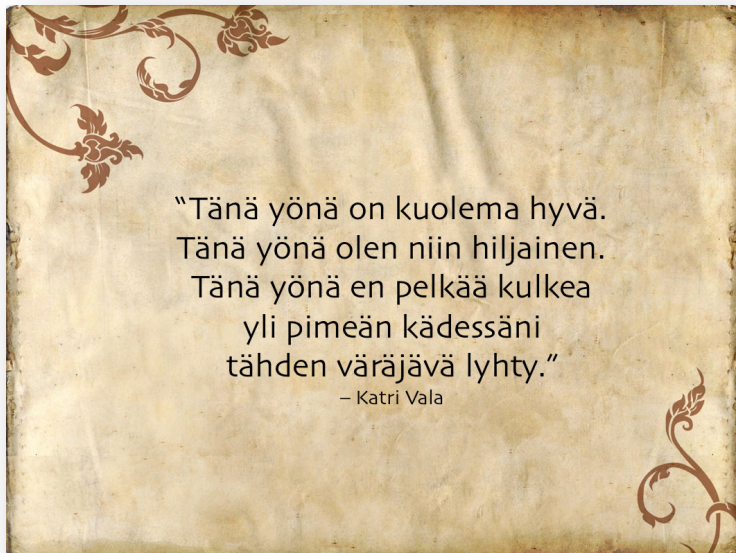
Kuvio 17. Syksyn lehtien reunustamat tyhjät puistonpenkit ovat kuin tuoleja kohtalon odotushuoneessa: ne odottavat seuraavaksi vuorossa olevaa Jungfru Brunettia.

Nähtyään rakkaidensa ja läheistensä yksi kerrallaan kuolevan pois Jungfru Brunnett on valmis lähtemään. Kuolema ei häntä pelota, hän itse asiassa odottaa sitä, koska yksinäinen vanhuus ei sekään ole houkutteleva vaihtoehto (Taulukko 1, laulu 18). Elämän pahimmat käännteet on jo koettu ja ne ovat vieneet pelot mennessään, kohtalolla ei ole enää mitään ässiä hihassaan häntä varten.

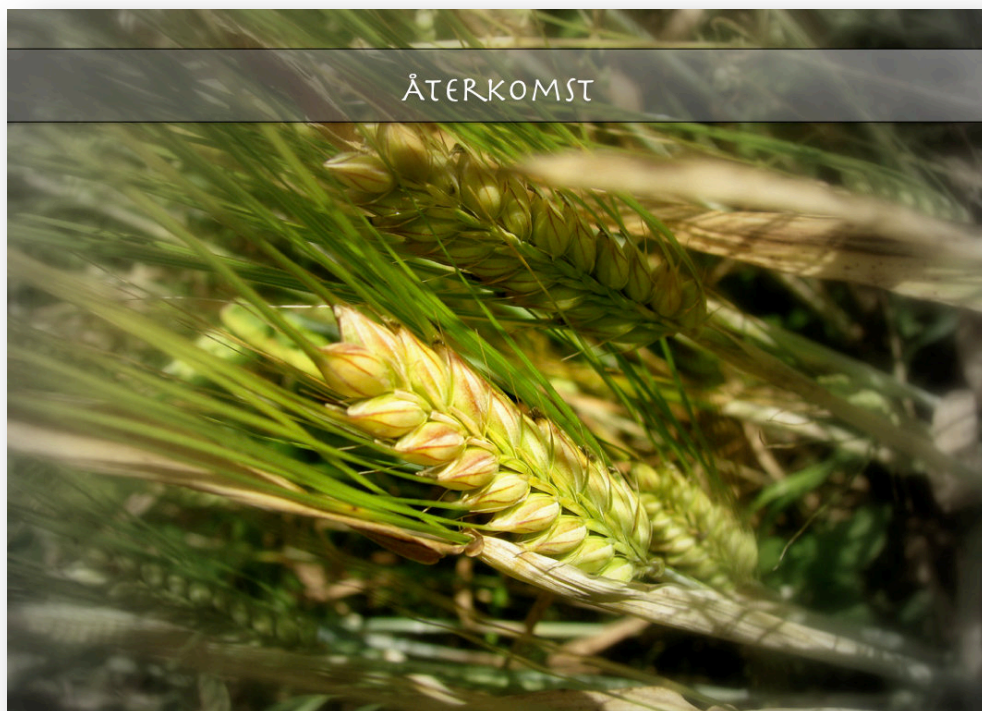
Kuvio 18. Pitkät varjot kielivät lähestyvistä illasta ja yöstä.

Kuoltuaan sisarukset huomaavat palanneensa takaisin lapsuuden maisemiin, keskelle tuttuja ääniä ja tuoksuja. Kaikki on taas hyvin, kuolema ei ollutkaan minkään loppu vaan ennemminkin uusi alku elämän kiertokulussa (Taulukko 1, laulu 19). Seuraavat sukupolvet

jatkavat tästä vuorollaan oman elämänsä ja kohtalonsa pyörteissä. Vaikka sisarusten elämänmittaiseen matkaan mahtui vastoinkäymisiä yli oman tarpeen, varjojen takana hehkuu kumminkin valo. Elämä on epätäydellisyydessäänkin aina elämisen arvoinen ja jokainen on oman elämänsä sankari.

Kuvio 19. Ympyrä sulkeutuu, elämä jatkuu uusissa sukupolvissa.

7 Mitä Kohtalon omista jäi käteen – ammatillista pohdintaa

Kun Kohtalon omat ensimmäistä kertaa kurkistivat tajuntaani jostain takaraivoni perukoilta, en arvannutkaan millaisiin mittoihin projekti ajan myötä kasvaisi. Tähän mennessä olemme esittäneet konsertin yleisölle kaikkiaan kuusi kertaa ja jokaista esitystä on seurannut tunne, että tulipa tehtyä jotain hienoa – ja ihan itse! Olisi ollut sääli, jos aikaa ja työtä vaatinut kokonaisuus olisi päästy esittämään vain kerran. Useat esityskerrat ovat kypsyttäneet kokonaisuutta entisestään ja esitystilanteessa energiakapasiteetista yhä suuremman osan voi käyttää musiikissa elämiseen laulujen sanojen tai laulutekniikasta huolehtimisen sijaan. Toki live-tilanteessa tehtyä tallennetta itse kuunnellessa huomaa asioita, jotka jälkikäteen olisi halunnut tehdä paremmin, vaikka ne eivät välttämättä konserttitilanteessa ole kokonaisuutta sen kummemmin haitanneet. Hetket seuraavat toistaan eikä paluuta menneeseen ole. Tallenteelle tuntuu olevan hankala tallentaa sitä läsnäoloa ja latausta, mikä ympäröi kuulijat ja esiintyjät silloin, kun musiikki soi tilassa juuri sillä hetkellä. Toisaalta itse konserttitalennetta katsellessani olin yllätynyt siitä, miten rauhalliselta ja levolliselta esiintymiseni lavalla näytti. Kaikki ne päässäni esityshetkellä sinkoilleet ajatukset (”Muistanko, mikä laulu tulee seuraavaksi? En kai vahingossa tallaa liljan päälle tässä tepastellessani? Toivottavasti en harhaile näyttämöllä videokameran tavoittamattomiin... Mitähän tuokin kuulijan ilme mahtoi tarkoittaa? Äh, olisi pitänyt kannatella tuo fraasi loppuun paremmin... Hups, nyt tuli väärä sana! Ryhdistäydy!” jne.) eivät onneksi näkyneetkään katsomoon saakka – ammatillinen pokka pitää ja katsomoon näyttivät kantautuvan pääosin juuri ne asiat, jotka halusinkin kuulijoille välittää.

Duotyöskentelyssä pianistin kanssa esityksen kypsyttely useiden esityskertojen myötä mahdollistaa myös entistä vahvemman läsnäolon: ei ole tarkoituskaan pyrkiä toistamaan esitystä aina samanlaisena. Tarkoitus on luoda yhdessä esityshetkellä oikeimalta tuntuva tulkinta toista kuunnellen ja impulsseihin tarttuen. Tätä hetkessä elämistä kuvastaa hyvin eräältä kuulijalta sähköpostitse saamani palaute:

”Tuosta tilanteesta on jäänyt mieleeni tunnelma, jota on vaikea pukea sanoiksi. Yleensä olen hyvin sävelkieleen eläytyvä ja tarttuva kuuntelija konserttitilanteessa. Nyt konsertin tekstit yllättäen koskettivat ja liikuttivat jotenkin totutusta poikkeavalla tavalla. Löysin itseni pohtimasta naisen elämää ja erilaisia elämän kohtaloita. Tulin totaalisesti yllätetyksi tuona kesäisenä iltapäivänä. Tässä mielestäni piilee elävän musiikin salaisuus ja siunaus. Live-tilanteessa kuulijana voimme vuorovaikutuksessa esiintyjiin kokea jotain ainutlaatuista.”

Kuten kuulijamme kertoo, konserttitilanteessa vuorovaikutus ja läsnäolo ulottuvat aina-kin omalla kohdallani myös konsertin kuulijoihin. Olen huomannut olevani esiintyjänä herkkä aistimaan yleisön tunnelmia ja tunteita ja reagoimaan niihin. Kaikkein vaikeinta on, mikäli esityksen aikana en tunne saavani yleisöstä irti minkäänlaista tunnereaktiota. Kohtalon omien esityksissä tätä ongelmaa ei ole ollut, yleisö on elänyt vahvasti mukana tarinaamme. Tämän konsertin esityspaikat ovat pääosin olleet suhteellisen pieniä ja intiimejä tiloja, joissa yleisö on ollut fyysisestikin lähellä esiintyjä ja mahdollistanut osaltaan vahvan vuorovaikutuksen puolin ja toisin.

Konsertti sai ensiesityksensä lin Lauluviikoilla 4.6.2013. Konsertin jälkeen oli ilo huomata, kuinka moni yleisössä olleista halusi tulla tapaamaan meitä esiintyjä ja jakamaan konsertin herättämiä tunteita. Moni kertoi, kuinka konsertin aikana yksittäinen laulu, kuva tai sitaatti toi mieleen jonkun henkilökohtaisen kokemuksen tai elämäntapahtuman ja nosti pintaan samat tunteet kuin niiden tapahtuessa. Tarinat vaihtelivat ja eri kohdat konsertissa olivat vaikuttaneet eri ihmisiin. Kokonaisuus tuntui kuitenkin tarjonneen jokaiselle jonkun tarttumapinnan omaan elämään.

O. Jauhaisen museossa, Kiimingissä, esitimme konserttimme pienelle yleisölle. Tilan ja yleisömäärän ansioista konsertin tunnelma oli hyvin intiimi. Konsertin jälkeen lähes kaikki yleisössä olleet jäivät keskustelemaan kanssamme. Kävimme läpi konsertin herättämiä ajatuksia ja valotimme yleisölle vielä tarkemmin omia ajatuksiamme juonesta ja sen kulusta. Siitä vapaamuotoinen keskustelu eteni vielä pidemmälle liedmusiikkiin ja taidelauluun yleensä. Vastailimme yleisön esittämiin kysymyksiin ja onnistuimme siinä samalla sivistämään yleisöämme ja tuomaan liedmusiikin lähemmäs kuulijoiden omaa kokemusmaailmaa. Tämä riemastutti suuresti sisäistä pedagogiani!

Alla oleva lainaus on ote sähköpostitse saamastani yleisöpalautteesta Helsingin konsertista. Tämän nimenomaisen kuulijan kohdalla konserttikonsepti tuntuu osuneen ja uponneen juuri niin kuin ajatus olikin: taustatarinan, musiikin, kuvien, aforismien ja muutamien näyttämöllisten elementtien yhdistelmä luo vaikutelman yhtenäisestä teoksesta ja kokonaisvaltaisesta elämyksestä.

”Sanon nyt vain aivan lyhyesti: konserttisi oli kerta kaikkiaan hienosti rakennettu. Ja sinun esityksesi: en ole koskaan kokenut mitään vastaavaa. Se oli enemmän kuin laulua, se oli ikään kuin oopperaa mutta niin minimalistisin tehokeinoin, että siihen pystyy vain esiintyjä, joka luottaa täydellisesti äänensä kerrontaan ja keroksiin. Ja Päivi Nylund on todella virtuoosi!”

Ammatillisessa mielessä huomasin myös konsertin suunnittelussa ja toteuttamisessa huolellisen taustatyön merkityksen. Kun konsertin julisteen, käsiohjelman ja markkinointimateriaalin laati kerralla kunnolla, niitä oli helppo pienellä muokkauksella hyödyntää myös myöhemmillä esityskerroilla. Konserttipaikkojen yhteyshenkilöt arvostivat myös täsmällistä ja professionaalista otetta konserttijärjestelyjen hoidossa.

Tunnin mittaisen esityskokonaisuuden ulkoa opettelu oli haaste sinänsä. Sitä voisi verrata roolin opettelemiseen ja omaksumiseen – sillä erotuksella, että tässä tapauksessa esitin kaikki roolit itse. Muistan, miten ensimmäinen läpimeno ilman nuotteja tuntui isolta loikalta tuntemattomaan. Olin kuitenkin yllättynyt, miten tarina ja juoni autoivat sanojen muistamisessa ja etenemisjärjestyksen hahmottamisessa. Rekvisiitta ja roolien asemoiminen tiettyihin paikkoihin esitystilassa antoivat näyttämöllä oloon sisältöä ja karsivat samalla turhaa, asiaankuulumatonta liikehdintää. Ison kokonaisuuden harjoittaminen kävi myös omanlaisestaan kestävyysharjoittelusta äänenkäytön saralla.

Projekti poiki myös ainakin yhden uuden taidon itselleni: opettelin editoimaan videokuvaa ja tulin varmasti käyttämään tätä taitoa tulevissa projekteissa. Valokuvat ja laulujen tekstit ovat konsertissa suuressa roolissa, mutta editoimattomalla konserttitallenteella ne eivät päässeet oikeuksiinsa: kuvat eivät näkyneet kokonaisuudessaan eikä tekstejä pystynyt lukemaan. Tästä syystä lisäsin editointivaiheessa tallenteelle valokuvat sekä laulujen lomassa näytetyt aforismit. Laulutekstit liitin videolle tekstityksenä. Tämä olisi ollut hyvä ratkaisu myös konsertissa, mutta sen tekninen toteuttaminen ei onnistunut ja päädyimme siksi käyttämäänme tekstitysratkaisuun. Seuraavassa konserttikokonaisuudessa meillä on kenties itse editoimiani videoprojisoitteja.

Huolimatta liedmusiikin marginaalisesta asemasta Suomessa näen itseni tulevaisuudessa ensisijaisesti liedlaulajana ja musiikillisena tarinankertojana, joka luo omat roolinsa ja tarinansa. Voisin kuvata rakkauttani tätä musiikin lajia kohtaan vertaamalla sitä siihen riemuun, jota pieni kummipoikani tuntee nähdessään ison laatikollisen erivärisiä ja -mallisia legopalikoita. Tunne on tasan se sama, joka minut valtaa nuottihyllyn äärellä: valtavat määrät palikoita, joita yhdistelemällä voin luoda vaikka minkälaisia rakennelmia – jotka sitten voin taas purkaa ja rakentaa jotain uutta. Tämä vastaisi luontaiseen haluuni tehdä asioita omalla tavallani ja jos voin samalla saada liedmusiikille lisää ystäviä ja kuulijoita, sen parempi.

Tällaisen ison projektin jälkeen mieli on jo alkanut askarrella ja miettiä, että mitä seuraavaksi. Tuttu kihinä takaraivossa enteilee seuraavan luovan idean syntyä – kun niin on käynyt kerran, on toivoa, että niin tapahtuu toistekin!

Lähteet

Frumerie, Gunnar de 1944. "Hjärtats sånger", op. 27". Stockholm: Nordiska musikförlaget.

Helmer, Axel 1992 "Solosången". Musiken i Sverige, toim. Leif Jonsson ja Martin Tegen. Stockholm: Bokförlaget T. Fischer & Co. och Kungliga Musikaliska akademien, 378-379.

Johansson, Annette 1999. *Thirty songs of Wilhelm Stenhammar*. New York: Leyerle Publications, 155-159.

Johnson, Graham 2004. "The Lied in performance". *The Cambridge Companion to the Lied*, toim. James Parsons. Cambridge: Cambridge University Press, 315, 324-326.

Kuusisaari, Harri 2014a. "On ymmärrettävä mitä laulaa". Jonas Kaufmannin haastattelu, *Rondo Classic* 6/2014, 24-26.

Kuusisaari, Harri 2014b. "Lied on draamaa". *Rondo Classic* 2/2014, 31.

Larsson, Lars-Erik 1960. *Nio sånger till dikter av Hjalmar Gullberg*, op. 35. Stockholm: Gehrman musikförlag.

Otter, Anne Sofie von 1996. "Wings in the night – Swedish songs", Anne Sofie von Otter, mezzosoprano, Bengt Forsberg, piano. Deutsche Grammophon GmbH, Hamburg

Otter, Anne Sofie von 2003. "Watercolours – Swedish songs", Anne Sofie von Otter, mezzosoprano, Bengt Forsberg, piano. Hamburg: Deutsche Grammophon GmbH.

Parsons, James 2004. "Why the Lied?" *The Cambridge Companion to the Lied*, toim. James Parsons. Cambridge: Cambridge University Press, 3-8,

Rangström, Ture 1949. *Sånger*. Stockholm: Nordiska förlaget.

Reunanen, Jyrki. 2011. Idea taiteessa ja tuotekehityksessä. Aalto yliopiston julkaisusarja *Crossover* 2/2011. Helsinki: Aalto print, 59-62, 87-89, 97,

Roland-Silverstein, Kathleen 2011. "The Song File: Romancing the "Romanser": Exploring the Art Song of Sweden", *Journal of Singing - The Official Journal of the National Association of Teachers of Singing*, vol. 68, no. 2, 211-217.

Roland-Silverstein, Kathleen 2013. *Romanser – 25 Swedish songs*. Stockholm: Gehrman's Musikförlag, 6-7, 18, 40, 82, 96.

Sjögren, Emil 1983. "Sånger i urval", toimittanut Lennart Hedwall. Stockholm: Carl Gehrman's musikförlag.

Svenska Romanser 2013. Toim. Anders Annerholm, Bengt Forsberg ja Tina Sjögren. Stockholm: Gehrman's Musikförlag.

Särkiö, Auli 2014a. "Lied-pianisti raivaa tilaa tuoreille tarinoille", Heikki Pellisen haastattelu. *Rondo Classic* 2/2014, 30.

Särkiö, Auli 2014b. "Runon ja musiikin jakamaton syvyys", Aarne Pelkosen haastattelu. Rondo Classic 2/2014, 26-29.

Konsertin ohjelma:**KOHTAUS 1:****1. Jungfru Blond och Jungfru Brunett**

Säv. Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)

San. Bo Bergman (1869 – 1967)

KOHTAUS 2:**2. Intet är som väntanstider**

Säv. Wilhelm Peterson-Berger (1867 – 1942)

San. Erik Axel Karlfeldt (1864 – 1931)

3. Dottern sade

Säv. Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)

San. J. L. Runeberg (1804 – 1877)

4. Flickan kom ifrån sin älsklings möte

Säv. Wilhelm Stenhammar (1871-1927)

San. J. L. Runeberg (1804 – 1877)

KOHTAUS 3:**5. Flickan under nymånen**

Säv. Ture Rangström (1884 – 1947)

San. Bo Bergman (1869 – 1967)

6. Sommarnatten

Säv. Ture Rangström (1884 – 1947)

San. J.L. Runeberg (1804 – 1877)

KOHTAUS 4:**7. Kyssande vind**

Säv. Lars-Erik Larsson (1908 – 1986)

San. Hjalmar Gullberg (1898 – 1961)

8. Alla mina drömmar

Säv. Emil Sjögren (1853 – 1918)

San. Jens Peter Jacobsen (1847 – 1885)

KOHTAUS 5:**9. För vilsna fötter sjunger gräset**

Säv. Lars-Erik Larsson (1908 – 1986)

San. Hjalmar Gullberg (1898 – 1961)

10. Serenad

Säv. Ture Rangström (1884 – 1947)

San. Bo Bergman (1869 – 1967)

11. Lutad mot gärdet

Säv. Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)

San. J. L. Runeberg (1804 – 1877)

KOHTAUS 6:**12. När jag för mig själv**

Säv. Wilhelm Peterson-Berger (1867 – 1942)

San. kansanlaulu

13. Ur djupet av min själ

Säv. Gunnar de Frumerie (1908 – 1987)

San. Pär Lagerkvist (1891 – 1974)

14. I skogen

Säv. Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)

San. Albert Theodor Gellerstedt (1836 – 1914)

KOHTAUS 7:**15. Vid fönstret**

Säv. Wilhelm Stenhammar ((1871 – 1927)

San. Bo Bergman (1869 – 1967)

16. Stjärnöga

Säv. Wilhelm Stenhammar (1871 – 1927)

San. Bo Bergman (1869 – 1967)

KOHTAUS 8:**17. Serenad**

Säv. Lars-Erik Larsson (1908 – 1986)

San. Hjalmar Gullberg (1898 – 1961)

18. Den långa dagen

Säv. Emil Sjögren (1853-1918)

San. J.L. Runeberg (1804 – 1877)

19. Återkomst

Säv. Peterson-Berger (1867 – 1942)

San. Anders Österling (1884 – 1981)

Laulujen käännökset

Laulu 1: Jungfru Blond och Jungfru Brunett

Valkea neito ja ruskea neito
tanssivat pidellen hameenhelmojaan.
Ilma on syksynkirkas ja kevyt,
kevyt kuin keinuvien neitojen
helisevä ilo auringonpaisteessa.

Katso, kuinka he kurkottelevat ja kumartelevat,
silmät loistavat, letit liehuvat
ja posket ovat lehahtaneet punaisiksi

- mutta kaukana kellastuneen laitumen yllä
levittäytyy kylmä taivas
ja alastomina seisovat puut ja pensasaidat.

Neitokset, kuinkas vielä tanssitte
laulaen ja nauraen?
Taas putoaa tähti ja pian saapuu yö.
Se tulee varkain, kenenkään näkemättä,
kenenkään pyytämättä.
Kuin petolintujen parvi se syöksyy kimppuun
pimentäen maat ja mannut.

Valkea neito ja ruskea neito
pysähtyvät säikähtäneinä kesken tanssin.
Kuinka kauheaksi kaikki muuttuikaan
viimeisen valonsäteen hiipuesssa.
Tuuli viheltää, hiiviskelee varpaillaan
ja nauraa ryteiköissä.
Pienet neitorukat,
vapisevat kuin linnunpojat.

Valkeina poskiltaan, letit selkää piiskaten
tytöt kiirehtivät kohti kotia.
Ulkona vaanivat kaikenlaiset vaarat,
mutta kotona maailmaan mahtuu vain liedennurkka
ja äiti, ainoana maailmassa.
Hän istuu niin hiljaa, punoen ja pyöritellen
ja tuijottaen viluisena
lieden hehkuvaa hiillosta.

He piilottavat sydämensä äidin luo
ja suutelevat vanhuksen käsiä
ja tunnit kuluvat, ilta nousee,
palavat puut rasahtelevat.
Mutta ulkona kuin peikko varpaisillaan
pimeys lipuu hiljalleen mutisten:
- rakkaat neitokset,
vielä minä teidät nappaan...

Laulu 2: Intet är som väntanstider

Mikään ei vedä vertoja suloiselle odotukselle,
keväisille tulville, silmujen puhkeamiselle,
toukokuinen valokaan ei vedä vertoja
huhtikuun kirkkaudelle.
Tule viimeisten riitteenrippeiden kirjomalle polulle,
metsä huokuu kosteaa vilpoisuutta
syvästi humisten.
Voisin luopua kesän nautinnoista
kokeakseni mäntynotkelman hämyssä
kimmeltävät ensimmäiset korret
ja rastaan ensi liverryksen.

Mikään ei vedä vertoja suloiselle kaipuulle,
odotuksen vuosille, kihlauksen hetkille.
Kirkkainkaan kevät ei saa hehkumaan

niin kuin ajatus salaisesta rakkaasta.
Tavataan harvoin, erotaan taas liian pian,
haaveillaan kaikesta ihanasta ja vaarallisesta,
mitä elämällä on tarjottavanaan!
Muut tavoitelkoot kultaisia hedelmiä;
minä maltan mieleni ja odotan,
tahdon valvoa unelmieni puutarhassa
odottamassa puiden silmujen puhkeamista.

Laulu 3: Dottern sade

Tyttö virkkoi äidilleen:
"Enkö saisi juhlia häitäni syksyn tullen?"
Äiti vastasi: "Odottaisit kevättä,
tyttäreni, eikös se sopisi paremmin hänille,
linnutkin rakentavat pesänsä keväisin."

"Miksi muka kevät sopisi paremmin,
mitä sillä on väliä milloin linnut pesivät?
Äitikulta, niille jotka rakastavat koko ajan,
kaikki vuodenaajat ovat yhtä sopivia."

Laulu 4: Flickan kom ifrån sin älsklings möte

Tyttö tuli rakkaansa luota, kädet punottaen.
Äiti kysyi: "Miten kätesi punottavat tuolla lailla?"
Tyttö sanoi: "Kävin poimimassa ruusuja,
niiden piikit pistelivät käteni punaisiksi."

Taas tuli tyttö rakkaansa luota, huulet punertaen.
Äiti kysyi: "Mikäs on punannut huulesi tuolla lailla?"
Tyttö vastasi: "Poimin suuhuni vadelmia,
niiden mehu sai huuleni punaisiksi"

Taas tuli tyttö rakkaansa luota,
hänen poskensa olivat kalpeat.
Äiti kysyi: "Miksi olet noin kalpea, tyttökulta?"
Tyttö parahti: "Kaiva minulle hauta, äiti!
Peitä minut sinne, laita risti hautakummulleni
ja kirjoita siihen, mitä sinulle nyt kerron:

Kerran hän tuli kotiin ja
hänen kätensä punottivat:
ne olivat pidelleet rakastetun käsiä.
Kerran hän tuli kotiin
ja hänen huulensa olivat punaiset:
ne olivat suudelleet rakastetun huulia.
Lopulta hän tuli kotiin kalpeana kasvoiltaan;
rakastettunsa oli hänet pettänyt.

Laulu 5: Flickan under nymånen

Olen niiannut uudenkuun sirpille.
Kolmea asiaa olen hiljaa mielessäni toivonut.

Ensimmäinen olet sinä
ja toinen olet sinä
ja kolmas olet sinä, rakkaani.
Mutta siitä ei saa hiiskahtaa kenellekään.

Olen niiannut uudenkuun sirpille
kolmesti, aivan maahan saakka.

Ja jos kuu täyttää toiveemme,
toivon vielä toisetkin kolme
ja kannan morsiuskruunua,
kun maa vihertää jälleen
ja koivut huojuvat vehreinä
ja leivoset livertelevät.

Odottavan aika on niin pitkä.
Oi, olisipa rakkaani täällä!

Myrskytuuli, nosta hänet siivillesi,
aalto, kanna häntä selässäsi.
Hän on nuori kuin minä,
hän on lämmin kuin minä,
hän on ihanampi ja vahvempi kuin kukaan,
ja autuaana nukun hänen turvallisilla käsivarsillaan yön siipien alla,
kunnes yö vaihtuu päiväksi.

Laulu 6: Sommarnatten

Tyynellä metsälammella
istuin koko kesäyön,
heitellen onkeani,
mitään kummempia miettimättä.
Mutta rannalla lauloi rastas kurkku suorana,
malttoi tuskin henkeään vetää,
kunnes tiuskaisin sille:

“Nyt kuule nokka tukkoon ja
siiven alle, laula laulusi
kunhan päivään päästään!”

Rannalta kuului uskalias vastaus:

“Poika, anna sen onkesi jo olla.
Katso maata ja vettä ympärilläsi,
kai sinuakin laulattaisi yötä myöten!”

Nostin sitten katseeni,
kirkkana loisti maa ja taivaankansi,
taivas, ranta, aallot – kaikki
muistuttivat minua kullastani.

Laulu 7: Kyssande vind

Hän tuli tuulen lailla.
Tuuliko kielloista piittäisi?
Hän suuteli poskeasi,
suuteli niin, että sai poskesi hehkumaan.
Sen olisi pitänyt jäädä siihen:
sinä kuuluit jo toiselle,
otit lainaksi vain yhden illan sireenien aikaan,
kultasateen kukkiessa.

Hän suuteli korvaasi ja hiuksiasi.
Mihin tuuli muka kiintyisi, vaikka saisikin sen?
Hän sokaisi silmäsi suudelmillaan.
Et tietenkään aluksi halunnut
lainkaan vastata hänen kaipaukseensa.
Mutta pian kätesi kumminkin
hakeutui hänen kaulalleen kultasateen kukkiessa.
Hän on suudellut viimeisetkin
vastarinnan rippeet huuliltasi.
Suusi lepää hiljaa, puoliksi avoimin huulin
hänen huuliaan vasten.

Tuuli tuli ja meni
ja romutti menessään koko maailmasi
keväisten sireenien ja kultasateen terttujen
houkutteleman tuulenhenkäyksen myötä.

Laulu 8: Alla mina drömmar

Kaikki unelmani
kulkevat mukanas kaikkialle.
Kaikki ajatukseni
seuraavat kannoillasi.
Kaikki sanani
haluavat, että kuulisit ne.

Mutta ääneni vapisee
mustasukkaisuuden piinaamana,
kun sanomme hyvästit illan tullen,
Anna anteeksi tyhmät puheeni.
Anna anteeksi, että rakastan sinua.
Anna anteeksi, että olen mikä olen.
Olen pahoillani, että olen mikä olen.

Hyväile minua lempeällä äänelläsi.
Anna minun kuunnella ääntäsi.
Äänesi on kuin taivaallista musiikkia.

Haluaisin tuntea sinun olevan onnellinen,
ettet koskaan tunne itseäsi pelokkaaksi.
et saa vuodattaa kyyneliä,
et saa tuntea itseäsi alakuloiseksi.
Sillä sinä lohdutat, sinä vahvistat,
Annat elämälleni suunnan ja tarkoituksen.

Olet ainoani.
Olet rakkauteni.
Rakkaimpani.

Laulu 9: För vilsna fötter sjunger gräset

Ruoho laulaa eksyneen askelten alla:
olen mattonasi minne menetkin –
älä pelkää saapuvaa yötä!

Ruoho laulaa eksyneen askelten alla:
ohjaan kulkusi kotia kohti.

Ruoho laulaa eksyneen askelten alla:
minä peittelen sinut –
älä pelkää saapuvaa yötä!

Ruoho laulaa eksyneen askelten alla:
kuljet kotia kohti minne menetkin.

Laulu 10: Serenad

Hiljaa halki taivaankannen
hohtavana purona virtaavat kuunsäteet.
Ollapa nuori kuin sinä,
kauniine unelminesi.
Päästäpä vanhuudesta
tänä sädehtivänä yönä, jolloin
kaikki on pelkkää kastetta ja tuoksuja,
ja tanssivia amoriineja.

Liekin houkuttelemina ne liihottelevat
ikkunan takana kevein siivin.
Jos kuulet laulua, se on sydän,
joka helkähtelee salaa.
Nyt valosi sammuu
ja nukahdat unohtaen surusi.
Samalla, kun avaruuden halki
kuunsäteet virtaavat hiljaa.

Laulu 11: Lutad mot gärdet

Aitaan nojaten seisoi
poika tyttönsä vieressä,
katsoen yli kuihtuneen kedon:
"Kesä on kääntynyt syksyyn,
kukkaset ovat lakastuneet;
sinun poskillasi kuitenkin
ruusut ja liljat kukoistavat
niin kuin ennenkin".

Uuden kevään saapuessa
poika seisoi yksin kedon laidalla!
Tyttö oli poissa – haudattuna
maan syliin.
Niitty oli jälleen vihreä,
hymyilevä, täynnä kukkia.

Laulu 12: När jag för mig själv

Kulkiessani itsekseni
synkässä metsässä,
ajattelen ystävää,
jota en koskaan saa omakseni.

Kyyneleet alkavat virrata,
sydän takoa hullun lailla,
Häntä, jota on joskus pidellyt lähellään,
ei voi koskaan unohtaa.

Niityt, vuoret ja laaksot,
metsät pikkulintuineen,
sinitaivaan
kirkkaine tähtineen,

kaikki meren salaiset aarteet,
helmet ja korallit,
aaltojen untuvanpehmeän vaahdon
ja kirkkaimmat kristallit

nurmen kaikkine kukkineen ja
lehmuksenlehden oksallaan,
kaiken antaisin menettämäni
ystävän puolesta,
rakkaan pikkuystäväni
lapsuuden ajoilta.

Laulu 13: Ur djupet av min själ

Sieluni syvyydestä,
sen keväisiltä kukkaniityiltä
annan sinulle kukan, liljan,
joka on kuuma kuin veri
mutta puhdas ja valkea kuin lumi.
Se voi elää luonasi
ja luonasi se voi kuolla.

Kun sen terälehdet aukeavat
ja niiden tuoksu leijuu luoksesi,
tiedät, että sieluni on kuin valoisat kedot.
Se kuihtuu kädellesi
kuin suloisille ja rakastetuille paareille.
Muisto sydämen keväästä luonani.

Laulu 14: I skogen

Kuinka ihana on kohdata
sinut, valkolehdokki,
joka seisot kalpeana ruohikossa
ja auringon laskettua ilmassa leijuu
sinun sisimpäsi tuoksu.

Suloista on kuulla laulusi, sinä rastas,
joka tähyilet kuusen korkeimmassa latvassa.
Sinä riemuitset yön väistyessä
aamuruskon aavistuksesta.

Opeta minut, valkolehdokki,
kohtaamaan suru lempeästi laillasi silloin,
kun ilo on poissa.

Rastas, opeta minut luottamaan laillasi
uskooni kirkkaammista hetkistä!

Laulu 15: Vid fönstret

Tänään huomasin ensimmäisen ryppysi,
aivan kuin neula olisi sen piirtänyt silmäkulmaasi,
ja sinun rakkaat kätesi poimivat ohimoltani
harmaantuneen hiussuortuvan.

Istuimme avoimen ikkunan luona
muistelemassa menneitä,
kun iltarusko levittäytyi hiljalleen
pikkukaupungin pihojen ja kattojen ylle.

Kaukana vehreyden keskellä kumahti kello,
tummuva ilta oli kovin totinen,
tyttöjoukko käveli hitaasti kirkkomaan poikki,
pitkin katua.

Heillä oli valkoisia kukkia hiuksissaan ja
käsissään virsikirjat ja nenäliinat;
tuulenvire liehutteli heidän pitkien
mekkojensa helmoja.

Kalpeilla poskilla kimaltelivat vielä
kyynelten jäljet ja heidän huulillaan
viipyivät rukouksen sanat.
mutta heidän silmistään heijastui maailma,
joka oli suuri ja kaunis.

Viidentoistavanhojen unelmat
nousivat vasten utuista metsänreunaa.
Siellä, taivaanrannan kirkkaudessa
odotti elämän luvattu maa.

Mutta me istuimme avoimen ikkunan luona,
suru painoi uurteita otsallesi,
suutelin sormiasi ja sanoin,
mikään ei mene niin kuin luulisi.

Laulu 16: Stjärnöga

Tähtisilmä, sinut tapasin
kauan sitten unohtuneina aikoina.
Päivä alkaa kääntyä iltaan
ja sen myötä myös nuoruuteni on mennyttä.

Maailman sytyttämä virvatuli
myös sammuu helposti maailman tuulissa.
Tähtisilmä, niin paljon on tapahtunut
sen jälkeen, kun jouduimme eri teille.

Tummien maiden halki kulkeva tie
eksyttää helposti.

Tähtisilmä, enkö enää ikinä
yllä tarttumaan käsiisi?

Tartu käteeni ja johdata minut
valtakuntasi kirkkauteen.

Tähtisilmä, anna minulle rauhasi
ja anna minun tulla kaltaiseksesi.

Laulu 17: Serenad

Olen syksyn tuuli,
joka pudottelee kastanjanlehtiä.
Olen etsinyt katuasi
laulaakseni sinulle serenadin.
Kuun sytytetty lyhty valaisee puuhiani.

En aio houkutella sinua seikkailuihin,
en yritä valloittaa sinua kevyin kohteliaisuuksin.

Minä olen se, joka saapuu,
kun kesäsi on ohi.
Minä olen se, joka saapuu,
kun sinua ei enää pyydetä tanssiin.
Minä olen se, joka saapuu,
kun hiuksesi ovat hopeisiksi harmaantuneet.
Tästedes viritän instrumenttini sinua varten.

Tule ja avaa ikkunaluukkusi raolleen, sydänystäväni.

Laulu 18: Den långa dagen

Ennen, kun ystäväni oli täällä
kevätpäiväni kuluivat nopeasti.
Nyt kun hän on poissa,
syyspäiväni kuluvat verkkaan.
Kuinka aika lentääkään,
sanovat muut nyt.
Minä: kuinka hitaasti ne kuluvatkaan,
Kunpa ne lentäisivätkin!
Eikö ilta jo pian tule?
Eikö yön rauha jo saavu?

Laulu 19: Återkomst

Niin palasi hiljaisuus,
kesäinen kirkkaus,
jollaista en ole kokenut sitten lapsuuden.
Se velvoittaa kuin laki
ja luovuttaa
minut elämälle, antaen päivästä päivään
hiljaa kasvaa ja kukoistaa läheisyydessään:

Kuin pitkänä päivänä,
puimuri on hurissut
ja piinannut seutua kumealla aherruksellaan

ja yhtäkkiä ääni haipuu pois
ja sitä kuulee kullanvilpoisan illan lohdulliset hengenedot,
kuin kaikki olisi ikiajoiksi mykistynyt.

Konserttijuliste

Kohtalon omat
"Ingenting blir som man tänkt"

Kaksi ruotsalaissäveltäjien liedeistä
punottua elämäntarinaa

Heidi Jakkula, laulu
Päivi Nylund, piano

 10.10.2014 klo 19:00
Kamarimusiikkisali
Ruoholahdentori 6
Metropolia

Vapaa pääsy

Kuva: Vince Jones

Konserttia varten tarvitsimme myös julisteen ja käsiohjelman. Halusin julisteen visuaalisen ulkoasun heijastavan konserttimme sisältöä ja tunnelmaa. Valitsin julistekuvaksi mustavalkoisen kuvan, jossa kaksi hahmoa kävelee pitkin hiekkarantaa. Heistä näkyy vain jalat, mutta varjot heijastuva hiekan pinnalla olevaan veteen. Hahmot kuvastavat konserttimme kahta päähenkilöä, mustavalkoinen kuva puolestaan elämän valo- ja varjopuolten vaihtelua.

